

**DIAGNOZA LOKALNYCH ZAGROŻEŃ SPOŁECZNYCH
GODÓW 2013**

**CENTRUM ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
OXFORD TOWER
WARSZAWA**

Wstęp	4
Uwagi	4
Część I: Ogólna charakterystyka gminy Godów	5
Położenie i dane administracyjne	5
Najważniejsze dane demograficzne	5
Lokalny rynek pracy	6
Bezrobocie w gminie	6
Zatrudnienie	6
Lokalne zasoby gminy	7
Zasoby w obszarze zdrowia i pomocy społecznej	7
Zasoby w obszarze edukacji	7
Zasoby pozarządowe	7
Problemy społeczne gminy Godów	8
Problemy w obszarze pomocy społecznej	8
Problemy związane z bezpieczeństwem lokalnym	10
Działalność w zakresie Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	13
Działania profilaktyczne dla młodzieży	14
Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	14
Część II: Problemy społeczne w świadomości mieszkańców gminy	17
Percepcja alkoholu i problemów alkoholowych na tle innych problemów społecznych gminy	17
Postawy wobec alkoholu dorosłych mieszkańców gminy	20
Spożycie alkoholu przez mieszkańców gminy	20
Opinie na temat alkoholu	23
Postawy wobec narkotyków dorosłych mieszkańców gminy	23
Postawy wobec problemów alkoholowych pracowników/właścicieli punktów sprzedaży alkoholu	25
Pracownicy punktów sprzedaży wobec alkoholu (opinie i postawy)	26
Pracownicy punktów sprzedaży wobec wyrobów tytoniowych	28
Młodzież w gminie Godów wobec problemów związanych z paleniem papierosów i piciem alkoholu	30
Palenie papierosów	30
Picie alkoholu	34
Stosowanie narkotyków przez młodzież szkolną	36
Zjawisko przemocy w środowisku lokalnym	39
Przemoc w opiniach dorosłych mieszkańców gminy	40
Przemoc w doświadczeniach młodzieży	42
Młodzież a inne zagrożenia	45
Komputer i Internet w życiu młodzieży	45

Młodzież a hazard	46
Młodzież a cyberprzemoc	47
Podsumowanie	49
Diagnoza i profilaktyka zagrożeń społecznych	49
Strategiczne kierunki realizacji programu gminnego w przyszłych latach	50
Bibliografia:	52
Spis publikacji:	52
Źródła internetowe:	53

Wstęp

Raport ma na celu przedstawienie wyników badań diagnostycznych, obejmujących podstawowe problemy społeczne związane z nadużywaniem alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych w środowisku osób dorosłych oraz dzieci i młodzieży w gminie. Dodatkowo celem raportu jest zarysowanie skali zjawiska, jakim jest przemoc w środowisku lokalnym, zarówno domowym jak i szkolnym.

Szczególną wartością raportu jest fakt, że dane obiektywne pochodzące z gminnych statystyk (urzędu gminy, ośrodka pomocy społecznej, policji) uzupełnia subiektywna ocena problemów społecznych gminy dokonana przez jej mieszkańców. Opinie mieszkańców na temat problemów gminy, a szczególnie zjawisk związanych ze spożyciem alkoholu uzyskane zostały w drodze badań ankietowych przeprowadzonych w gminie wśród trzech grup reprezentujących trzy lokalne środowiska:

- 1) dorośli mieszkańcy gminy
- 2) dzieci i młodzież szkolna z terenu gminy
- 3) sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży alkoholu.

Tak szeroki zakres prowadzonych badań pozwoli na kompleksową ocenę zjawisk związanych ze stosowaniem wybranych substancji psychoaktywnych i potencjalnych szkód nimi powodowanych w badanej społeczności lokalnej.

Badania prowadzone były na terenie Gminy Godów w 2013 roku. Przedstawione dane zebrane zostały w drodze badania ankietowego.

Uwagi

1. *Wszystkie dane dotyczące Gminy Godów umieszczone zostały w raporcie dzięki uprzejmości Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii, na podstawie przesłanej metryczki.*
2. *Dodatkowych informacji udzielamy telefonicznie: 22 620-29-29 w godzinach pracy biura tj. pon-pt od 8⁰⁰ do 16⁰⁰ lub mailowo: biuro@crps.pl*

Część I: Ogólna charakterystyka gminy Godów

Położenie i dane administracyjne

Gmina Godów to gmina wiejska położona w województwie śląskim, w powiecie wodzisławskim. Siedzibą gminy jest Godów. W skład gminy, której powierzchnia wynosi 3805 ha, wchodzi 7 sołectw: Godów, Gołkowice, Krostoszowice, Łaziska, Skrzyszów, Skrbeńsko i Podbucze. Gmina Godów sąsiaduje z gminami: Gorzyce, Jastrzębie-Zdrój, Mszana, Wodzisław Śląski. Gmina sąsiaduje także z Czechami.

Strona | 5

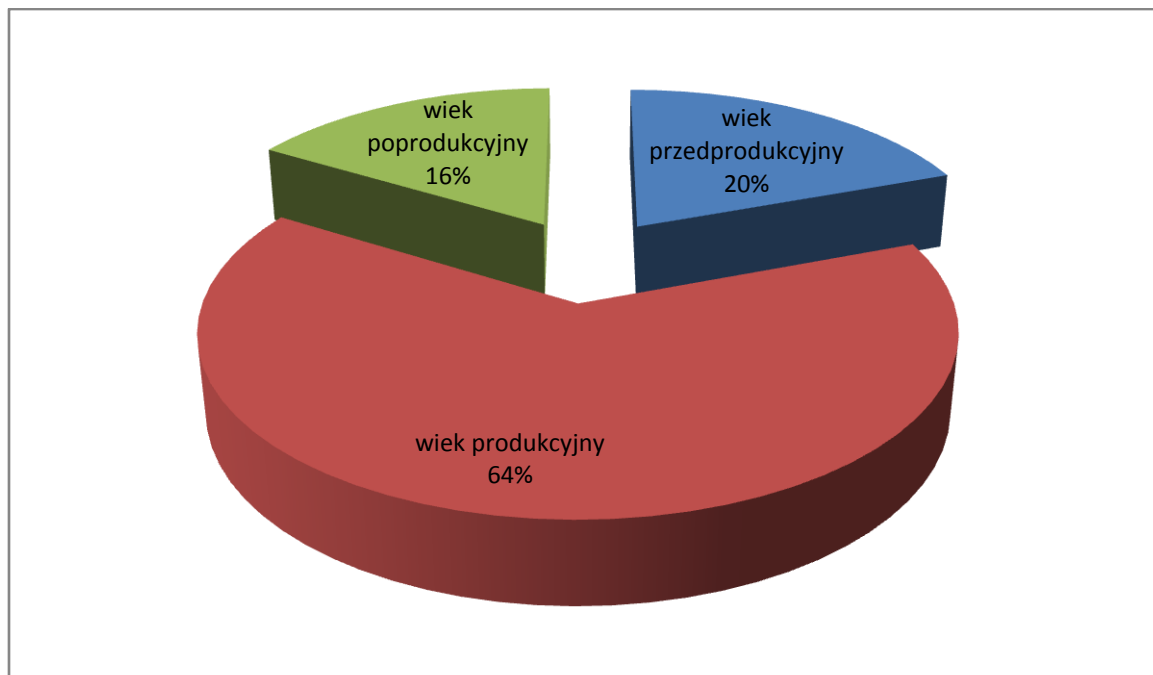
Najważniejsze dane demograficzne

Ludność gminy pod koniec 2012 roku wynosiła 13,2 tys. mieszkańców (GUS, stan na 31.12.2012.). Gmina charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem zaludnienia (348 osoby/km²) w porównaniu do średniej krajowej, wynoszącej 123 osób/km².¹ Podobnie jak w populacji ogólnopolskiej, daje się zaobserwować przewagę kobiet nad mężczyznami, w gminie na 100 mężczyzn przypadają 103 kobiety.

Interesująca z punktu widzenia potencjalnych problemów społecznych, wydaje się być analiza ludności pod kątem struktury wieku. W 2012 roku w gminie Godów odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym wynosił 16,4% i był niższy niż w populacji ogólnopolskiej (17,8%); ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 19,4% populacji ogólnej - i była wyższa od populacji ogólnopolskiej (18,3%). Największy udział miały osoby w wieku produkcyjnym, (mężczyźni: 15-64; kobiety 15-59), których odsetek wynosił 64,2% populacji mieszkańców gminy (63,9% w skali kraju).²

¹ Baza Demograficzna – Tablice predefiniowane – Wyniki badań bieżących; Stan i struktura ludności; Ludność według płci i miast

² www.stat.gov.pl

Wykres 1: Struktura demograficzna ludności w gminie Godów (dane w procentach)

Źródło: Dane GUS 2012

Pod koniec 2012 roku w gminie na 100 osób w wieku produkcyjnym, przypadało 55,7 osób w wieku nieprodukcyjnym.

Lokalny rynek pracy

Bezrobocie w gminie

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Godów na koniec 2012 roku wynosiła 415 osób. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych 70% stanowiły kobiety. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosił 4,9% (GUS, stan na 31.12.2012.). Warto jednak pamiętać także o tzw. bezrobociu ukrytym, związanym z faktem, iż część niepracujących osób z terenu gminy nie jest rejestrowana w Urzędzie Pracy.

Zatrudnienie

Na terenie gminy na koniec 2012 roku miało siedzibę 826 podmiotów gospodarczych (według rejestru REGON, stan na 31.12.2012), w tym w sektorze rolniczym – 24, przemysłowym i budowlanym - 202.³

³ www.stat.gov.pl

Lokalne zasoby gminy

Zasoby w obszarze zdrowia i pomocy społecznej

Potrzeby mieszkańców w zakresie zarówno podstawowej, jak i specjalistycznej opieki medycznej zabezpieacza 6 przychodni (GUS, stan na 31.12.2012.).

Wsparcie z zakresu pomocy społecznej świadczy funkcjonujący na terenie gminy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, udzielający osobom uprawnionym różnych form pomocy w zakresie przewidzianym ustawą.

Zasoby w obszarze edukacji

W gminie funkcjonuje 5 przedszkoli oraz 1 oddział przedszkolny w szkole podstawowej, 6 szkół podstawowych i 2 gimnazja.

Funkcje edukacyjne w gminie pełni również Biblioteka Publiczna wraz z filiami oraz Gminne Centrum Kultury, Sportu i Turystyki w Godowie.

Zasoby pozarządowe

W gminie funkcjonuje szereg organizacji pozarządowych, które mogą stanowić lokalne partnerstwo dla działań w obszarze rozwiązywania problemów społecznych, w tym problemów alkoholowych w gminie. Tworzenie aliansów w działaniach społecznych jest niezbędnym elementem ich efektywności, stąd warto uwzględnić potencjał tkwiący w nieformalnych systemach lokalnego wsparcia. Struktury pozarządowe działające na terenie gminy przedstawia Tabela 1.

Tabela 1: Struktury pozarządowe działające na terenie gminy

- Fundacja "Saraj"
- Klub Sportowy "27" Gołkowice
- Ludowy Klub Jeździecki "Tynka"
- Ludowy Klub Sportowy "Gwiazda" w Skrzyszowie
- Ludowy Klub Sportowy "Olza" Godów
- Ludowy Klub Sportowy "Polonia" Łaziska
- Ludowy Klub Sportowy "Skrbeńsko" z siedzibą w Skrbeńsku
- Ochotnicza Straż Pożarna w Godowie
- Ochotnicza Straż Pożarna w Gołkowicach
- Ochotnicza Straż Pożarna w Łaziskach

- Ochotnicza Straż Pożarna w Skrzyszowie gmina Godów
- Stowarzyszenie "Vladislavia"
- Stowarzyszenie Hodowców Drobego Inwentarza, Zwierząt Futerkowych, Ptactwa Ozdobnego i Egzotyki z siedzibą w Skrzyszowie
- Stowarzyszenie Hodowców i Miłośników Koni "Mustang"
- Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Kultury Fizycznej i Sportu Wsi Krostoszowice "Inter Krostoszowice"
- Uczniowski Klub Sportowy "Starter"

Źródło: Bazy danych NGO,

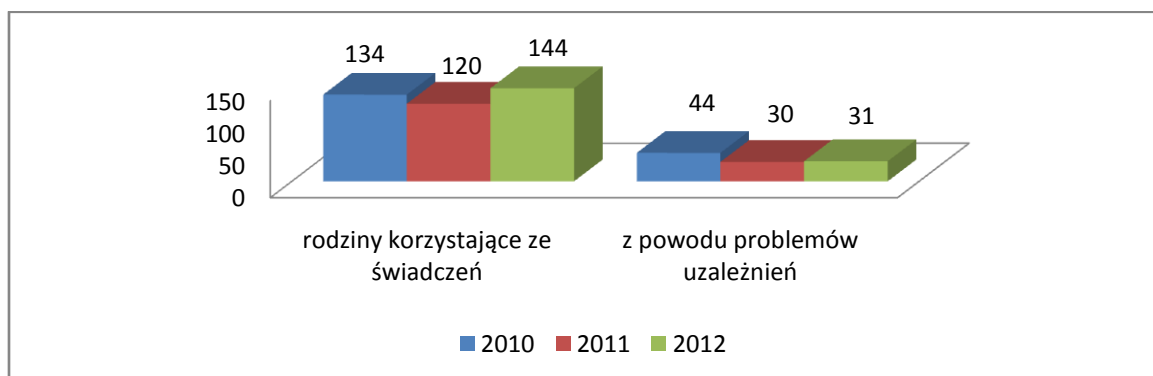
Z zaprezentowanej powyżej listy co najmniej kilka organizacji pozarządowych, które w obszarze swojej działalności mają działanie na rzecz poprawy jakości życia różnych grup mieszkańców gminy, może stać się potencjalnym partnerem w rozwiązywaniu problemów alkoholowych w gminie.

Problemy społeczne gminy Godów

Problemy w obszarze pomocy społecznej

Od 2010 roku można zaobserwować niewielkie wahania liczby rodzin korzystających ze świadczeń w ramach pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (2010 – 134 rodziny, 2011 – 120, 2012 – 144). Jednocześnie na przestrzeni ostatnich trzech lat nieznacznie zmniejszyła się ilość rodzin wspomaganych z powodu problemów uzależnień.

Wykres 2: Ilość rodzin korzystających z pomocy GOPS w latach 2010 – 2012

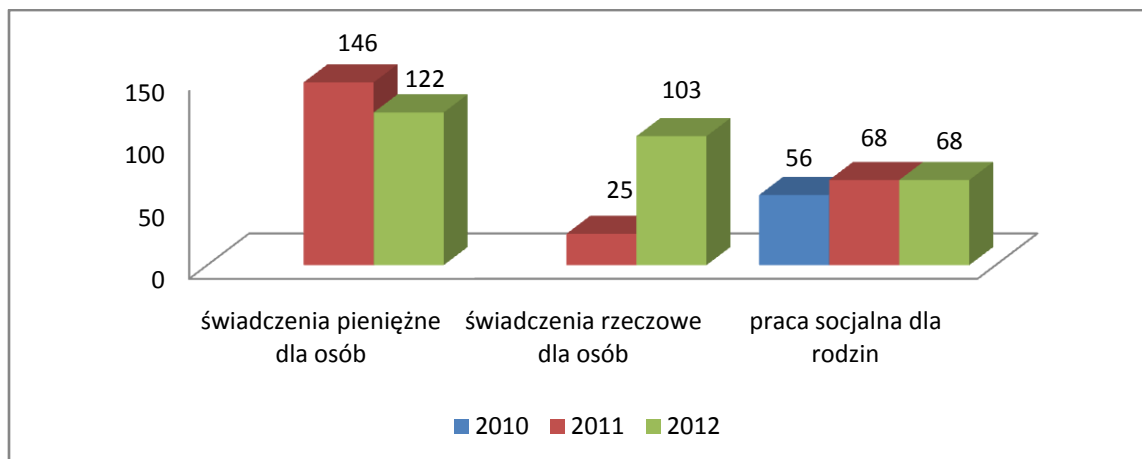

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Wśród form udzielanego wsparcia dominują świadczenia pieniężne i rzeczowe. W ubiegłym roku świadczenia pieniężne otrzymały 122 osoby, a świadczenia rzeczowe – 103 osoby. W nieco mniejszym zakresie realizowana jest pomoc w postaci pracy socjalnej – w 2012 roku objęto nią 69 rodzin. Jest to praca, którą należy szczególnie cenić, bowiem świadczy o zrozumieniu istoty pracy

socjalnej przez pracowników ośrodka i nie sprowadzaniu pomocy jedynie do wypłacania przewidzianych ustawą świadczeń.

Wykres 3: Formy pomocy z GOPS w latach 2010 - 2012

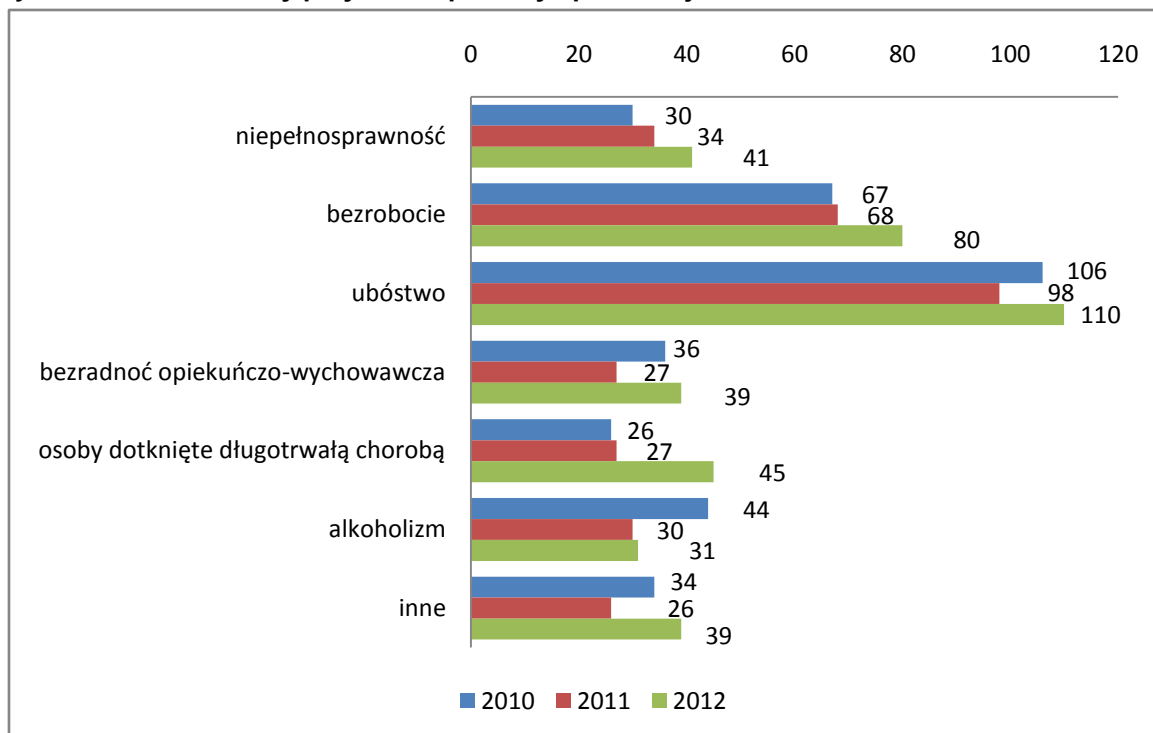

Strona | 9

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Analiza powodów, dla których na przestrzeni ostatnich trzech lat była udzielana pomoc osobom potrzebującym w gminie wskazuje, że najczęściej pretendują do udzielania pomocy społecznej problemy o charakterze materialnym, będące konsekwencją różnych trudnych wydarzeń życiowych. Strukturę udzielonej pomocy w zależności od powodu, dla którego pomoc została udzielona w trzech ostatnich latach, tj., 2010, 2011 i 2012, prezentuje poniższy wykres.

Wykres 4: Powody przyznania pomocy społecznej

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Największy udział w strukturze udzielanej pomocy – ma pomoc udzielana z powodu ubóstwa i bezrobocia. Niewątpliwie są to czynniki często współwystępujące, które są powodem niemożności samodzielnego zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych, a co za tym idzie - generujące konieczność zwrócenia się o pomoc do ośrodka pomocy społecznej. Rzadziej, pomoc udzielana jest z powodu niepełnosprawności i długotrwałej choroby. Kolejnym powodem przyznawanej pomocy jest bezradność opiekuńczo – wychowawcza. Wśród współistniejących powodów, będących przyczyną udzielania pomocy, należy wymienić alkoholizm, jednak ma on nieduży udział w strukturze świadczonej pomocy.

Problemy związane z bezpieczeństwem lokalnym

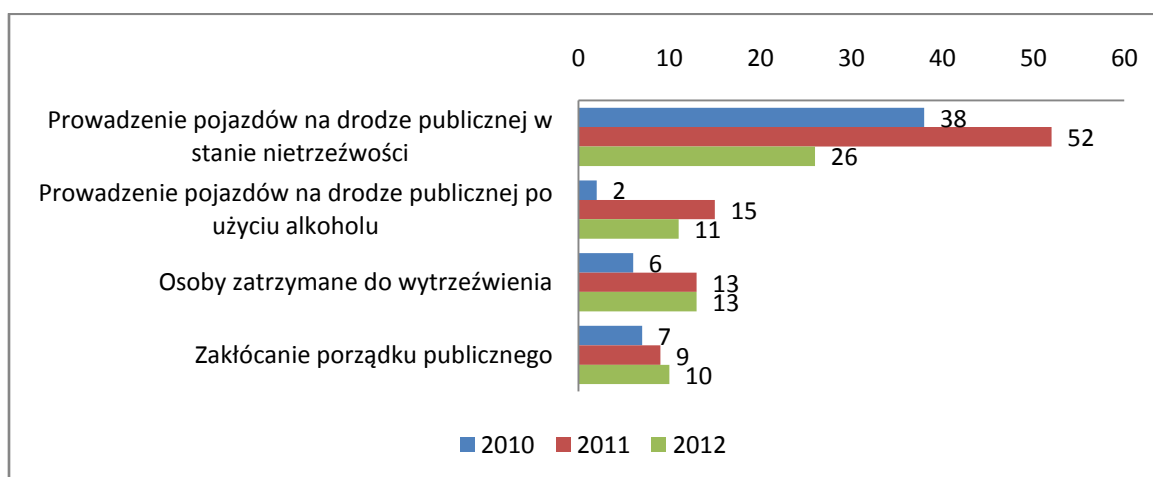
Przestępstwa/wykroczenia popełnione pod wpływem alkoholu

Dominującą kategorią zarejestrowanych czynów karalnych w gminie Godów, popełnionych pod wpływem alkoholu, było prowadzenie pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości. Ich liczba w 2010 roku wynosiła 38 przypadków, w następnym roku 52. W 2012 roku zarejestrowano 26 przypadków prowadzenia pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości.

W ciągu ostatnich trzech lat nie zatrzymano do wytrzeźwienia ani jednej nieletniej osoby, nie zarejestrowano także przypadku przestępstwa popełnionego przez nieletniego pod wpływem środków odurzających.

Poniższy wykres przedstawia skalę przestępstw i wykroczeń na terenie gminy, popełnionych pod wpływem alkoholu i środków odurzających w latach 2010 – 2012.

Wykres 5: Przestępstwa/wykroczenia popełnione pod wpływem alkoholu i środków odurzających w latach 2010 - 2012

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Przemoc w rodzinie

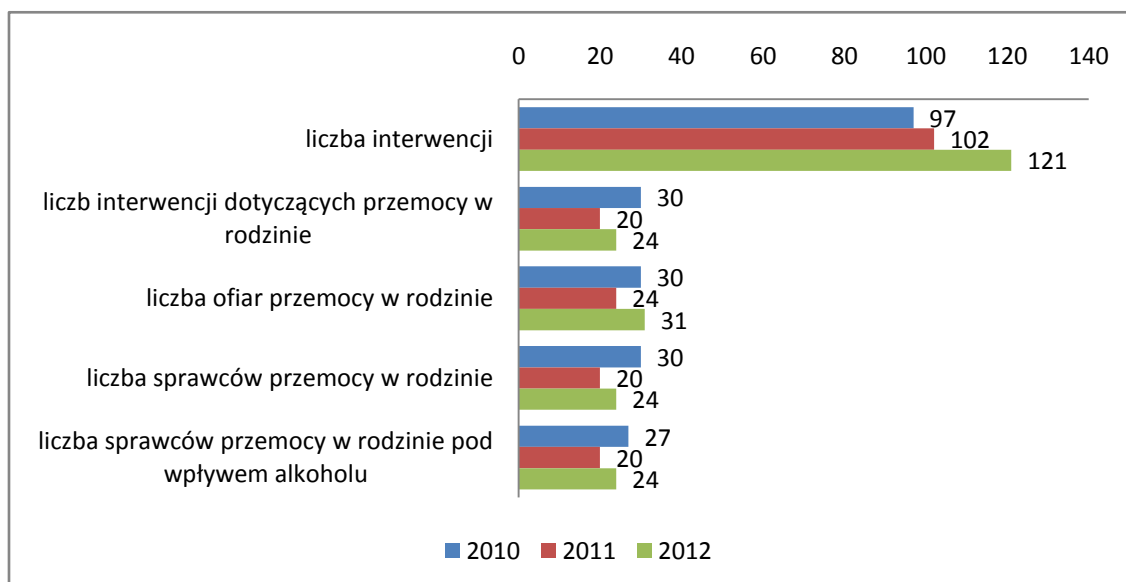
Spośród działań przestępczych zanotowanych w gminie, należy zwrócić szczególną uwagę na te, które dotyczą funkcjonowania rodziny i świadczą o jej dysfunkcjonalności – a co za tym idzie konieczności kompensowania jej braków. Nierzadko pierwszy sygnał o tym, że w rodzinie dzieje się coś złego to wezwanie policji do tzw. „awantury domowej” przez sąsiadów lub uczestników zajścia.

W 2010 roku zanotowano w gminie 97 interwencji, spośród których 30 dotyczyło przemocy w rodzinie. Podczas nich zidentyfikowano 30 ofiar przemocy domowej, w tym 28 kobiet i 2 mężczyzn. Sprawcami przemocy domowej byli w większości mężczyźni (28 osób) i 2 kobiety. Spośród sprawców – 26 mężczyzn i 1 kobieta znajdowało się pod wpływem alkoholu.

W 2011 roku liczba interwencji policyjnych związanych z przemocą w rodzinie była niższa - 20 przypadków spośród 102 wszystkich interwencji. Podczas tych interwencji zidentyfikowano 24 ofiary i 20 sprawców. Ofiarami były w większości kobiety (23 osoby) i 1 mężczyzna. Sprawcami było 20 mężczyzn, wszyscy pod wpływem alkoholu.

W kolejnym roku ilość interwencji związanych z przemocą w rodzinie była podobna do roku poprzedniego (24 przypadki spośród 121 wszystkich interwencji). Zidentyfikowano 24 sprawców przemocy, byli to mężczyźni wyłącznie mężczyźni. Wśród sprawców wszyscy znajdowali się pod wpływem alkoholu. W tym roku wśród ofiar zarejestrowano 25 kobiet i 6 dzieci.

Wykres 6: Zdarzenia związane z przemocą w rodzinie w latach 2010 – 2012

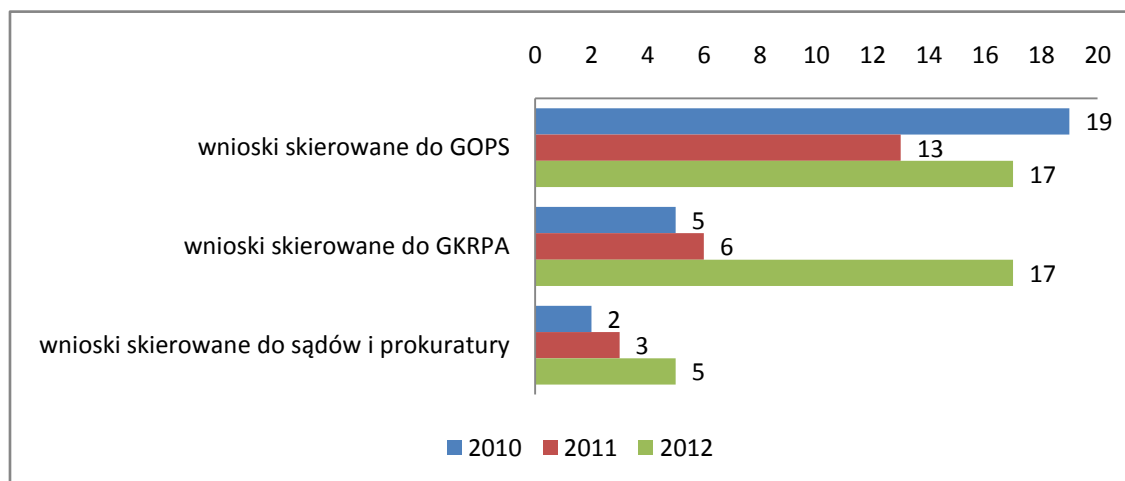
Źródło: dane otrzymane od Koordynatora ds. Uzależnień

Wśród zgłaszanych przypadków przemocy w rodzinie, zdecydowanie najczęściej pokrzywdzonymi są kobiety. Podobną zależność można zaobserwować także w ogólnopolskich statystykach. Z jednej strony świadczyć to może o dużej różnicy w nasileniu przemocy mężczyzn

wobec kobiet w porównaniu z przemocą, której doświadczają mężczyźni z kobiecych rąk ale jednocześnie jest też często przejawem wstydu, jaki odczuwają mężczyźni będący ofiarami przemocy w rodzinie. Im także trudno jest przyznać się do bycia ofiarą i sięgnięcia po pomoc.

W ramach interwencji podejmowanych wobec sprawców przemocy w rodzinie, w związku z procedurą „Niebieskich Kart” kierowane były także wnioski do Ośrodka Pomocy Społecznej, Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz sądów i prokuratury.

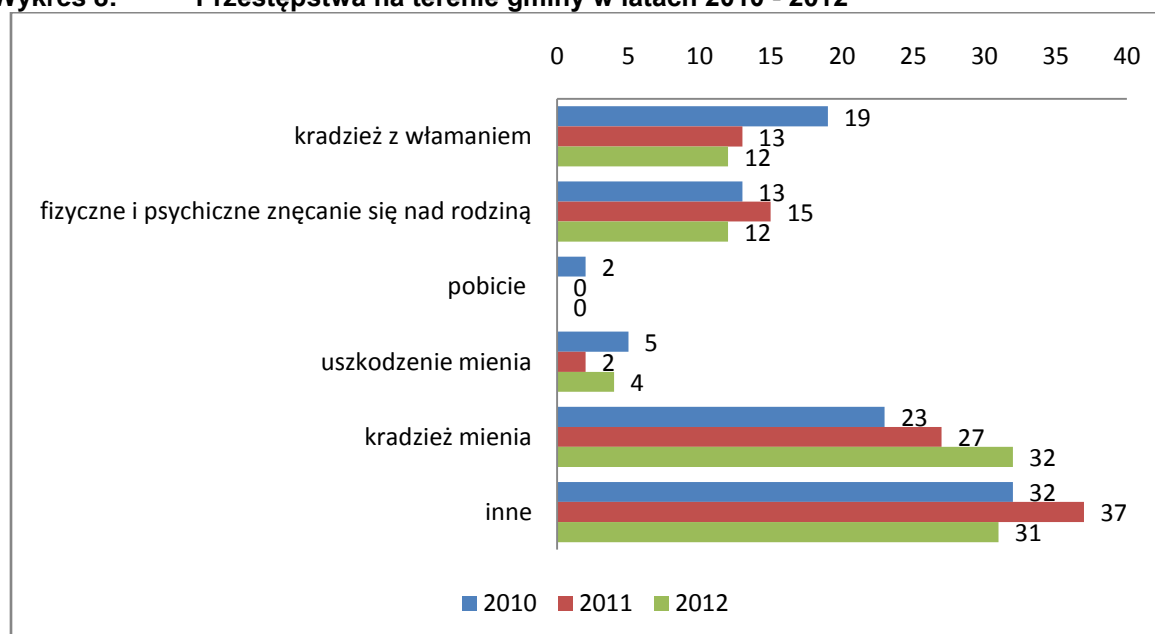
Wykres 7: Wnioski kierowane w ramach procedury Niebieska Karta w latach 2010 – 2012

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora ds. Uzależnień

Biorąc pod uwagę ogólne statystyki przestępstw popełnianych na terenie gminy, te które dotyczą funkcjonowania rodziny mają w nich istotny udział i są ogromnie ważne ze względu na swój patogeniczny charakter. Na przestrzeni ostatnich trzech lat, jedynie nieznacznie zmieniła się ilość rejestrowanych przestępstw związanych z przemocą w rodzinie.

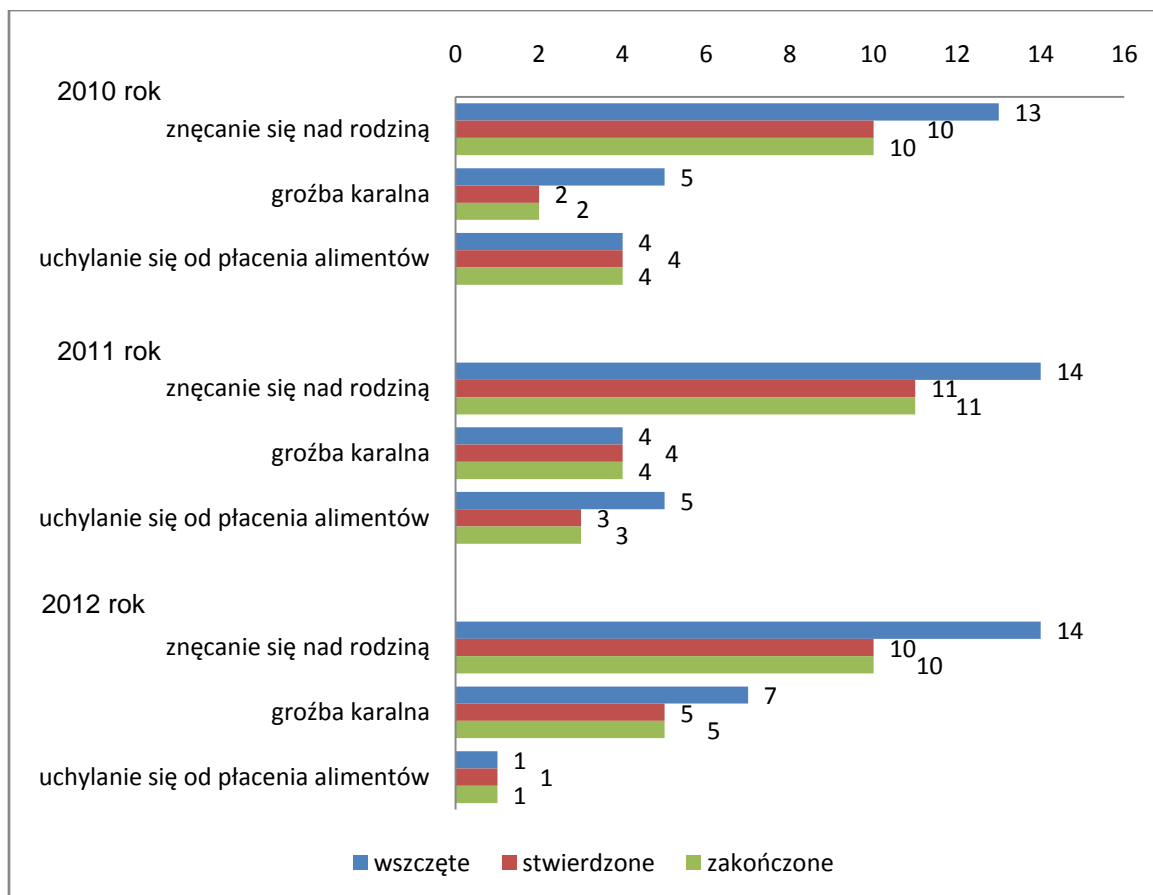
Wykres 8: Przestępstwa na terenie gminy w latach 2010 - 2012

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Statystyki za trzy ostatnie lata, dotyczące wszczętych postępowań w sprawach karnych z obszaru funkcjonowania rodziny nie są w gminie wysokie. Na przestrzeni ostatnich trzech lat, wśród wszczynanych postępowań nie było przypadku dotyczącego rozpijania małoletniego.

Wykres 9: Liczba postępowań w gminie latach 2010 - 2012

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Działalność w zakresie Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii w Godowie jest odpowiedzialną w gminie za działania w obszarze rozwiązywania problemów alkoholowych. Do jej zadań należy diagnozowanie, planowanie, realizacja oraz koordynacja wszelkich działań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Celem podejmowanych działań jest zwiększenie dostępu mieszkańców gminy do profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz wiedzy w dziedzinie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych uzależnień.

Działania te obejmują, m.in.:

- specjalistyczną pomoc rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i inne uzależnienia, szczególnie z zakresu przemocy w rodzinie i ochrony przed tym zjawiskiem,
- realizowanie programów z zakresu integralnej profilaktyki skierowanej do dzieci i młodzieży oraz ich rodziców,
- zapewnienie pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i członków ich rodzin,
- nadzór nad realizacją zadań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów wynikających z uzależnień oraz integracji społecznej osób uzależnionych,
- zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży w szczególności sprawiającym problemy wychowawcze, zagrożonym demoralizacją, przestępczością lub uzależnieniem,

Komisja współpracuje z lokalnymi realizatorami zadań w zakresie profilaktyki uzależnień, do których należą m.in. placówki oświatowe i wychowawcze.

Działania profilaktyczne dla młodzieży

W latach 2010 – 2012 Gmina Godów uczestniczyła w kampanii profilaktyczno-edukacyjnej „Zachowaj Trzeźwy Umysł”. Oddziaływaniami kampanii corocznie zostaje objętych około 1200 uczniów, 40 nauczycieli i 100 rodziców.

W ramach oddziaływań profilaktycznych organizowane są kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych. W 2010 roku uczestniczyło w nich 15 osób, w 2011 – 12, a w 2012 roku – 10 osób. Wśród innych oddziaływań z ostatnich trzech lat, warto wymienić także pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

W gminie działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, będąca organem pomocniczym gminy w zakresie prowadzenia działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu. Komisja zbiera się, rozpatrując na posiedzeniach różnorodne sprawy mieszczące się w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. W latach 2010 – 2012 organizowano corocznie 12 posiedzeń Komisji.

W ramach realizacji zadań członkowie Komisji podejmują rozmowy z osobami mającymi lub mogącymi mieć problem związany z nadużywaniem alkoholu oraz zajmują się otrzymanymi wnioskami o leczenie odwykowe. W 2010 roku do Komisji wpłynęło 20 wniosków o leczenie odwykowe, zlecono przeprowadzenie 11 badań przez biegłych sadowych i skierowano 8 wniosków do sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego.

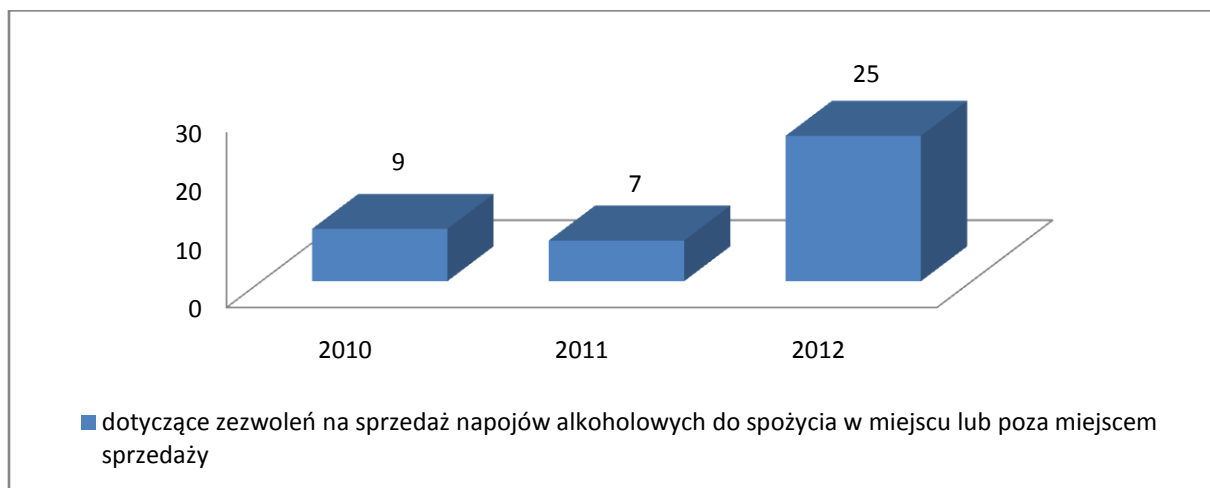
W 2011 roku liczba otrzymanych przez Komisję wniosków o leczenie odwykowe wyniosła 12, zlecono przeprowadzenie 14 badań przez biegłych sadowych i sporządzono 5 wniosków do sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego.

W 2012 roku Komisja otrzymała 22 wnioski o leczenie odwykowe, zlecił 18 badań przez biegłych sadowych i skierowała 7 wniosków do sądu.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przeprowadza także kontrole punktów sprzedaży alkoholu dotyczące przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych. W latach 2010 – 2012 Komisja corocznie przeprowadzała 25 takich kontroli.

W toku posiedzeń Komisja podejmuje także postanowienia w sprawie wydawania zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

Wykres 10: Wydane postanowienia Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

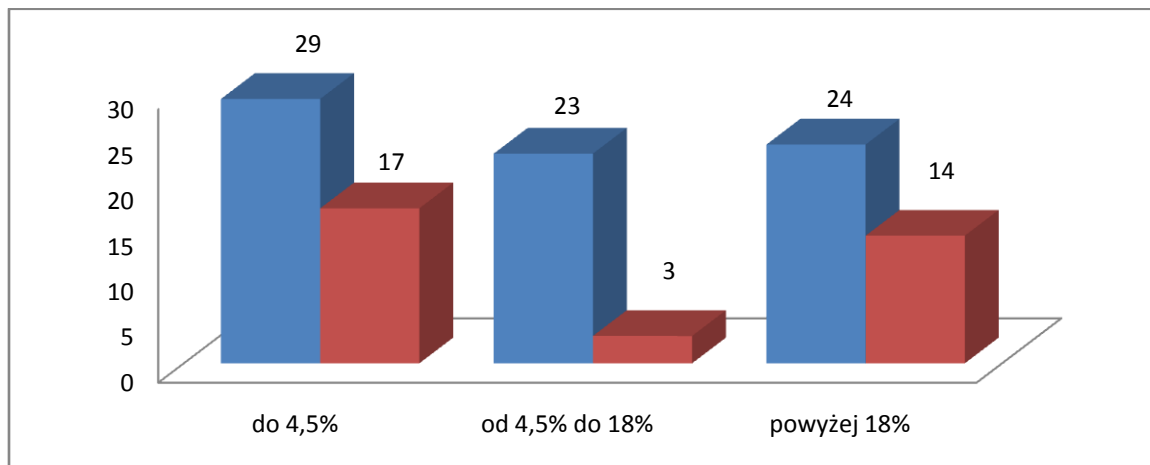
Na przestrzeni ostatnich trzech lat Komisja nie wydała żadnego postanowienia negatywnie opiniującego zezwolenie na sprzedaż alkoholu.

Wiedza o psychologicznych aspektach choroby alkoholowej i mechanizmach przemocy domowej jest niezwykle potrzebna w pracy socjalnej i dydaktycznej. Stąd członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, pracownicy GOPS oraz nauczyciele szkół gminnych stale

podnoszą swoje kompetencje w zakresie pracy z osobami zagrożonymi tymi dysfunkcjami. W latach 2010 – 2012 corocznie organizowano dwa szkolenia doskonalące.

Obecnie na terenie gminy działa 47 punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w tym zarówno punkty sprzedaży alkoholu do spożycia poza miejscem sprzedaży, jak i w miejscu sprzedaży.

Wykres 11: Liczba punktów sprzedaży alkoholu w gminie

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest organem pomocniczym gminy także w zakresie zwiększania dostępności wsparcia kierowanego do osób uzależnionych oraz ich bliskich. Na terenie gminy pomoc świadczona jest w formie pracy 2 świetlic środowiskowych, do których uczęszcza 25 dzieci, w tym 15 z rodzin alkoholowych. Opiekę nad dziećmi sprawuje 2 wychowawców.

Część II: Problemy społeczne w świadomości mieszkańców gminy

Dla określenia postaw mieszkańców gminy wobec potencjalnych problemów społecznych związanych z używaniem wybranych substancji psychoaktywnych oraz przemocą w rodzinie, w gminie Godów przeprowadzono badania ankietowe w trzech grupach respondentów, reprezentujących:

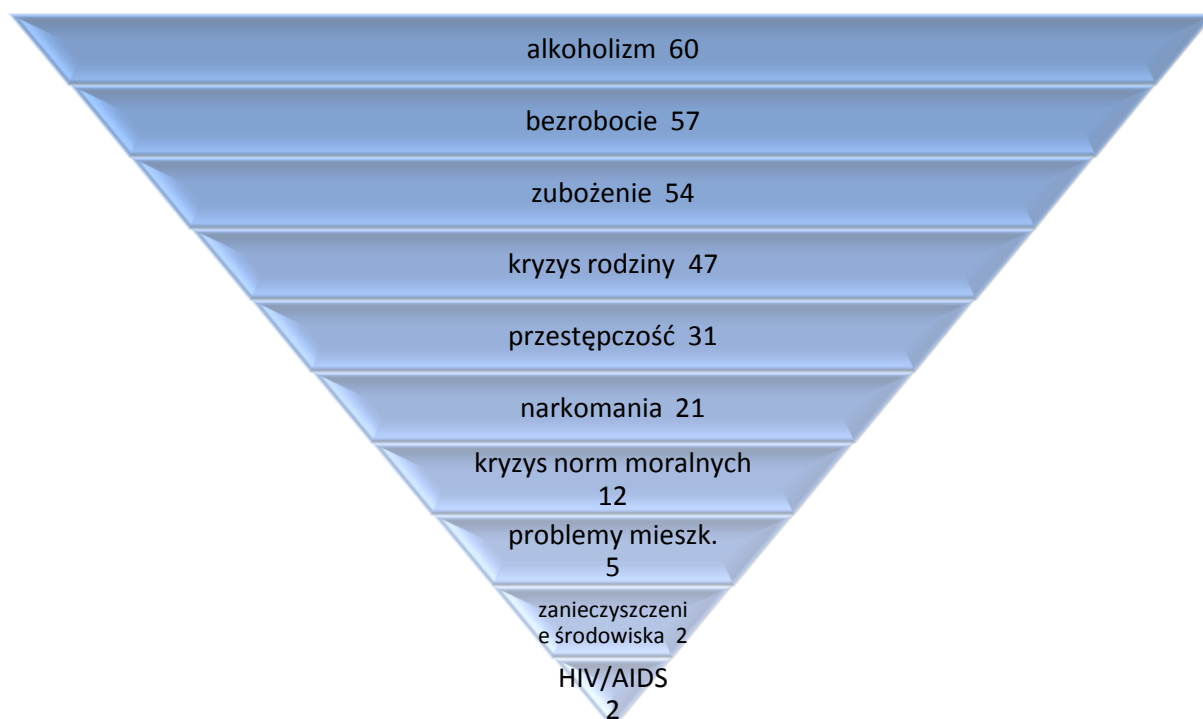
Strona | 17

1. **dorosłych mieszkańców gminy** – badania przeprowadzono na reprezentatywnej grupie 70 osób, w której 77% stanowiły kobiety a 23% mężczyźni,
2. **uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych z gminy** – badania zrealizowano wśród 506 uczniów,
3. **pracowników punktów sprzedaży alkoholu w gminie (15 osób)**.

Percepcja alkoholu i problemów alkoholowych na tle innych problemów społecznych gminy

Mieszkańcy gminy Godów, poproszeni o oszacowanie skali występowania różnych problemów społecznych w gminie na pierwszym miejscu usytuowali alkoholizm, uznając go za najbardziej palący problem – pociągający za sobą szereg innych konsekwencji o charakterze psychologicznym i społecznym (Diagram 1).

Diagram 1: Uszeregowanie problemów społecznych gminy przez mieszkańców wraz z ilością osób określających problem jako istotny lub bardzo istotny

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

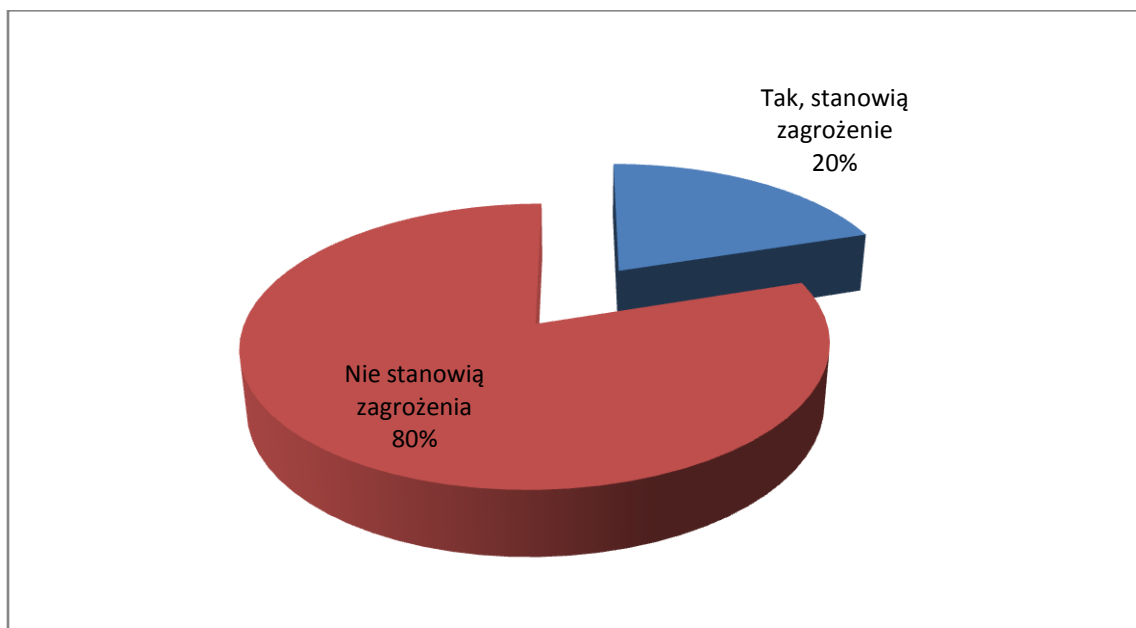
Na drugim miejscu, wśród problemów społecznych, mieszkańcy umieścili bezrobocie. Zmiany polityczne i ustrojowe zainicjowane w Polsce po 1989 roku spowodowały gwałtowne przeobrażenia zarówno ekonomicznych jak i społecznych reguł życia codziennego. Ubocznym skutkiem wprowadzanych reform transformacyjnych był wysoki wskaźnik bezrobocia, który niestety wciąż utrzymuje się na wysokim poziomie.

Na kolejnej pozycji, pod względem wagi spośród problemów społecznych, mieszkańcy gminy wskazują alkoholizm oraz zubożenie, które niestety dość skutecznie wplatają się w problematykę bezrobocia.

Kolejnymi, najbardziej uciążliwym dla mieszkańców, trudnościami są kryzys rodziny i przestępczość. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż stosunkowo wysoką pozycję na skali problemów gminy zajął problem narkomanii. Mieszkańcy przyznali im miejsce przed problemami powodowanymi kryzysem norm moralnych, problemami mieszkaniowymi, zanieczyszczeniem środowiska oraz HIV i AIDS.

Triadę najbardziej palących problemów w gminie stanowią więc alkoholizm, bezrobocie i zubożenie. W ocenie 20% badanych pijący alkohol stanowią potencjalne zagrożenie bezpieczeństwa w środowisku lokalnym, neguje takie zagrożenie 80% badanych.

Wykres 12: Czy osoby pijące alkohol stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa lokalnego? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

W zakresie oceny poziomu rozpowszechnienia zjawiska picia alkoholu w środowisku lokalnym, mieszkańcy gminy skłaniają się ku stwierdzeniu, iż spożycie alkoholu jedynie nieznacznie się zmienia i mimo coraz powszechniejszej wiedzy na temat zagrożeń, jakie niesie ze sobą choroba alkoholowa, sposób używania alkoholu pozostaje ten sam.

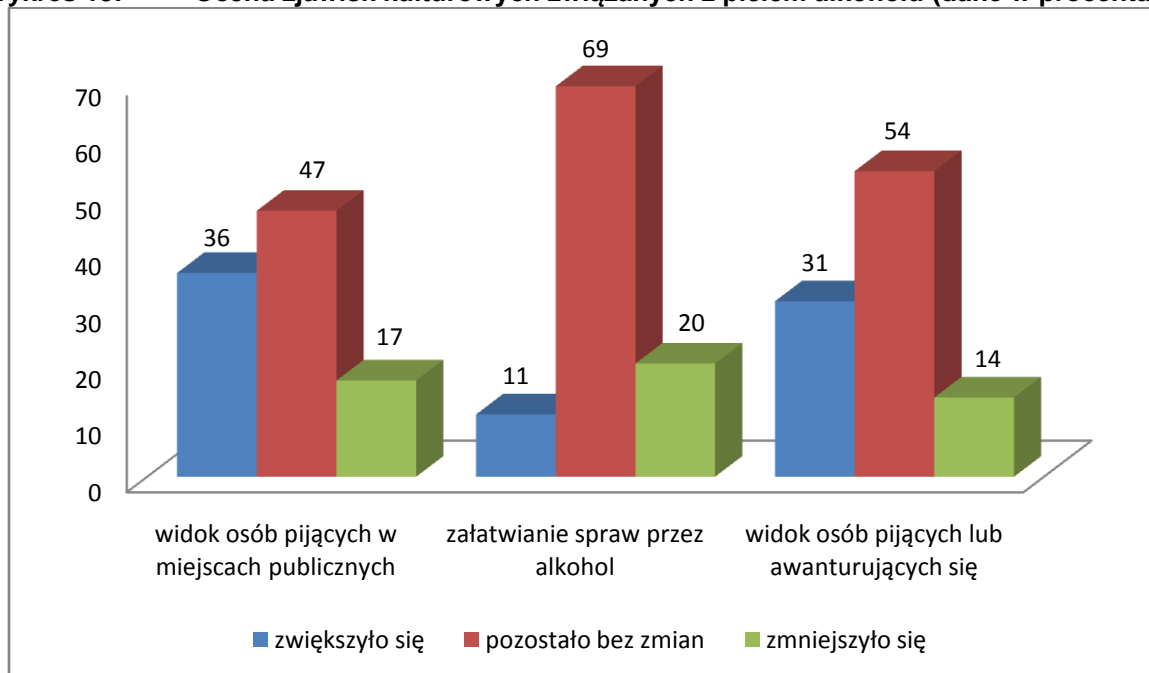
Zdaniem 10% badanych, spożycie alkoholu zdecydowanie wzrosło na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat, przy czym dotyczy to zarówno pijących dorosłych jak i młodych ludzi. 59% respondentów uważa, że sytuacja jest taka sama od wielu lat i nie dają się zauważyć żadne istotne zmiany w tym obszarze. Trzeba jednak zauważyć, że 31% respondentów uznało nawet, że spożycie alkoholu na przestrzeni ostatniej dekady zmalało znacznie.

Interesująca z punktu widzenia percepcji problemów alkoholowych w środowisku jest ocena mieszkańców pewnych szczególnych zjawisk społecznych związanych z piciem alkoholu. Należą do nich kulturowo warunkowane zjawiska takie jak: „załatwianie” różnych spraw „przez alkohol”, kultura picia alkoholu, oraz tzw. widoczność osób pijących w środowisku. Jak pokazują wyniki badań, duża część respondentów dostrzega pozytywne zmiany w obszarze tych zjawisk.

20% badanych zauważa, iż popularny kiedyś zwyczaj rozstrzygania ważnych spraw z wykorzystaniem alkoholu tzw. „załatwianie” spraw przez alkohol jest coraz rzadziej realizowany. 11% badanych uważa, iż zjawisko to jest bardziej dostrzegalne niż przed laty, a 69% badanych jest zdania że sytuacja w tym zakresie jest taka sama od wielu lat, nie zmieniając się na lepsze ani gorsze.

Negatywnie badani mieszkańcy oceniają zmiany w zakresie kultury picia alkoholu. Spośród mieszkańców gminy 14% uważa, że kultura picia alkoholu poprawiła się w ostatnich latach w Polsce, a co za tym idzie, rzadziej zauważalne są takie zjawiska jak upijanie się oraz awantury po alkoholu. Pozostali - uważają wręcz przeciwnie – wskazując, iż kultura picia jest na tym samym lub niższym poziomie.

Wykres 13: Ocena zjawisk kulturowych związanych z piciem alkoholu (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Zjawiskiem ciągle obecnym w środowisku jest, zdaniem badanych, widok osób pijących w miejscach publicznych. 47% uważa, że sytuacja w tym zakresie jest taka sama od wielu lat, nie zmieniając się na lepsze ani gorsze. 36% ocenia, że to zjawisko jest jeszcze bardziej dostrzegalne niż przed laty, chociaż 17% wysuwa tezę o poprawie stanu rzeczy w tym zakresie.

Podsumowując – należy stwierdzić, że mieszkańcy gminy uznają problemy związane z alkoholem za bardzo znaczące w ich środowisku, a sporo mieszkańców czuje bezpośrednie zagrożenie swojego bezpieczeństwa ze strony osób pijących. Część mieszkańców gminy dostrzega również obecność osób pijących w swoim środowisku i pozostawiającą wiele do życzenia „polską” kulturę picia.

Postawy wobec alkoholu dorosłych mieszkańców gminy

Spożycie alkoholu przez mieszkańców gminy

Spożycie alkoholu w Polsce od wielu już lat utrzymuje się ciągle na wysokim poziomie. O ile w latach dziewięćdziesiątych średnie spożycie szacowano na 6-7 litrów czystego alkoholu na głowę statystycznego Polaka, o tyle w roku 2005 było to już prawie osiem litrów, a w roku 2007 – 9,1 litra.⁴ Cytowane dane są wyliczane na podstawie rejestrowanej sprzedaży napojów alkoholowych, a jak szacują specjaliści – poza rejestrowanym obiegiem znajduje się ok. 30% transakcji. Polacy piją dużo, często przekraczając tzw. „próg trzeźwości”, a przy tym piją coraz młodszy ludzkie.⁵ Nowe style życia, otwarcie granic, wymienialność towarów i usług spowodowały gwałtowny wzrost popytu na różnego rodzaju substancje psychoaktywne, w tym na alkohol.⁶ Lata dziewięćdziesiąte – a w ich ramach przemiany transformacyjne spowodowały liberalizację polityki alkoholowej i wzrost globalnej jego konsumpcji.⁷

Nie sposób wymienić wszystkich szkód powodowanych nadużywaniem alkoholu, ale warto wspomnieć choćby o zdrowotnej degradacji pijących (alkohol uważany jest za jeden z ważniejszych czynników zwiększających ryzyko przedwczesnego zgonu, szczególnie wśród mężczyzn), a także o szkodach społecznych (przestępstwa, wypadki drogowe, przemoc, rozpad rodziny) oraz ekonomicznych.⁸

Pomimo, iż wyżej wymienione szkody są daleko idące i wymiennie (finansowo) bardzo wysokie, ciągle nie udaje się opanować zjawiska nadmiernego spożywania alkoholu, zarówno wśród dorosłych jak i młodszych mieszkańców naszego kraju.

Deklaracje badanych mieszkańców gminy Godów dotyczące aktualnych zachowań związanych ze spożywaniem alkoholu wskazują, że alkohol jest obecny w życiu badanych i to z niemałą częstotliwością.

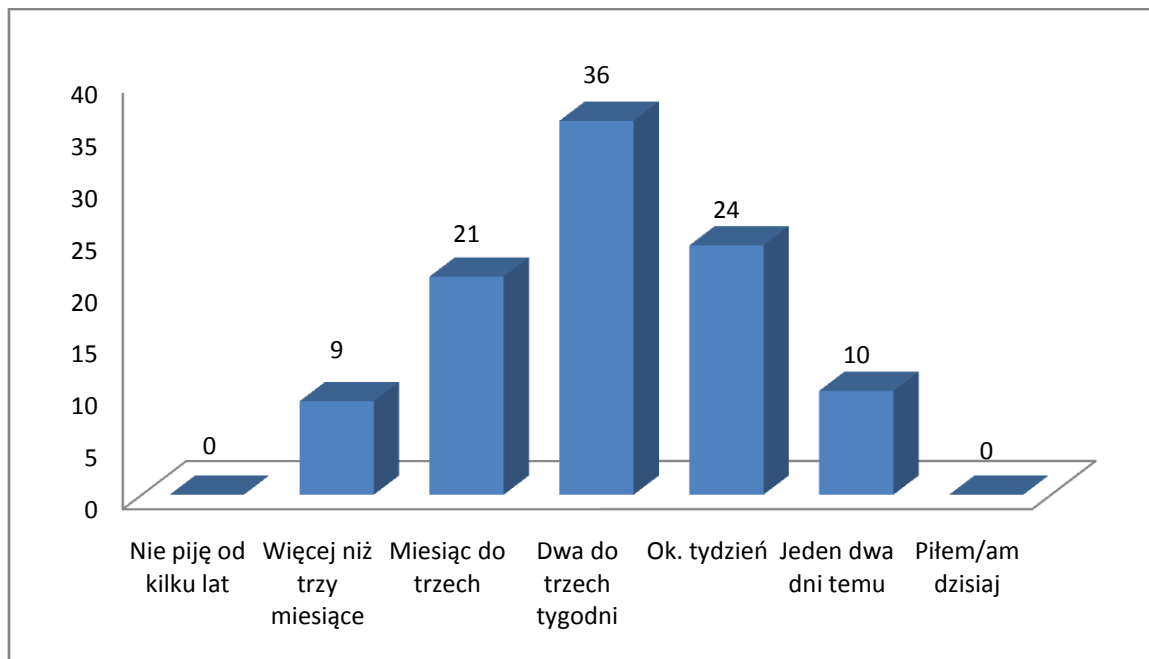
⁴ Dane Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, www.parpa.pl

⁵ A. Majchrowska, R. Bogusz, Addictions among students – demand for prevention, W: Jackowska I., Iskra M., Borzęcki A., Sztanke K. (red) Higieniczno-środowiskowe uwarunkowania zdrowia, Katedra i Zakład Higieny UM, Lublin 2008, s. 504.

⁶ A. M. Adamek, Substancje psychoaktywne. Świadomość zagrożeń. Wyd. Akademii Medycznej, Poznań 2000, s. 13.

⁷ Moskalewicz J, Świątkiewicz G. Nadużywanie substancji psychoaktywnych na tle innych problemów społecznych w Polsce, W: Piątkowski W., Brodny W. (red), Zdrowie i choroba. Perspektywa socjologiczna. Wyd. WSSG, Tycyn 2005, s. 204

⁸ A. Majchrowska, R. Bogusz, Stosowanie substancji psychoaktywnych przez studentów farmacji, W: Domżał-Drzewicka R., Ścibior A., Kaźmierak H. (red) Uzależnienia a rodzina. Wybrane zagadnienia, Wyd. Makmed, Lublin 2008, s.69.

Wykres 14: Czas, jaki upłynął od ostatniego spożycia alkoholu (dane w procentach)

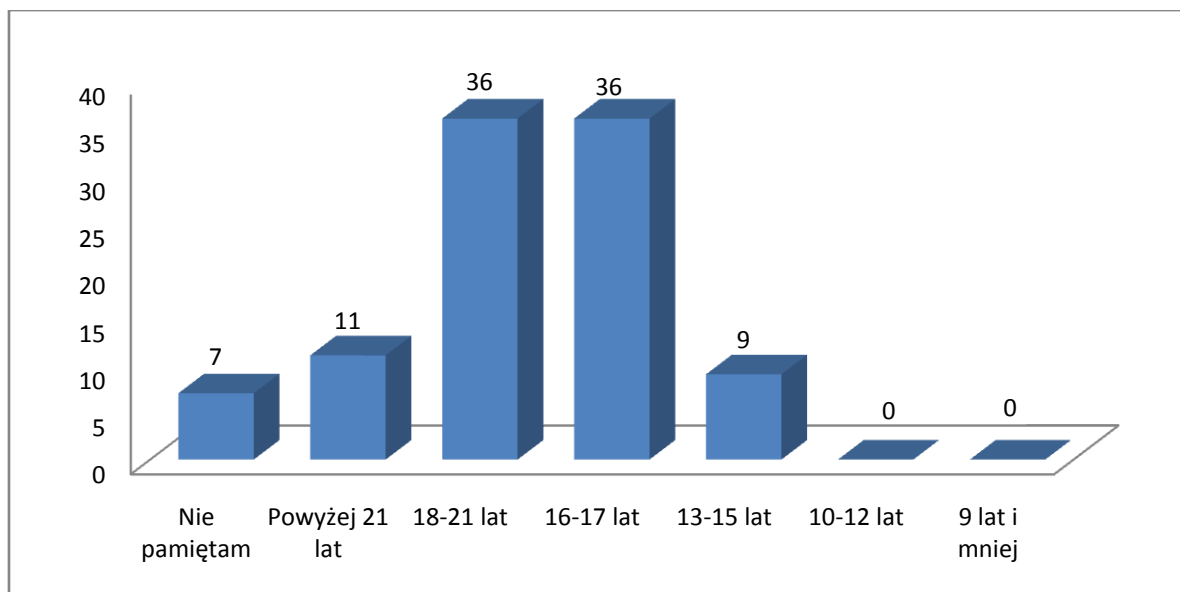
Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Okazuje się bowiem, iż w ciągu ostatnich trzech tygodni alkohol piło 70% spośród przebadanych dorosłych mieszkańców gminy, przy czym w ciągu ostatniego tygodnia – 34%. Wśród badanych nie było abstynentów lub osób, które nie używałyby alkoholu w ciągu ostatnich kilku lat. 9% badanych deklaruje, że nie pije dłużej niż 3 miesiące. Ostatni kontakt z alkoholem w okresie od miesiąca do trzech - deklaruje 21% dorosłych mieszkańców gminy.

Wyniki otrzymane w badaniu dorosłych mieszkańców gminy podobne do uzyskiwanych w badaniach ogólnopolskich. Najnowsze badania CBOS dotyczące postaw Polaków wobec alkoholu wydają się wskazywać, iż w Polsce dominuje styl rozsądnego i umiarkowanego picia. Częste spożywanie alkoholu deklaruje 11%, zaś umiarkowane i okazjonalne – 69% ogółu społeczeństwa polskiego. Prawie jedna piąta Polaków deklaruje abstynencję.⁹ Przypuszczać można jednak, iż Polacy są zbyt liberalni w ocenie własnego modelu picia, bowiem statystyczny Polak w tym samym roku, w którym przeprowadzone były badania (2007) wypił ponad 9 litrów 100 - procentowego alkoholu (spirytusu).

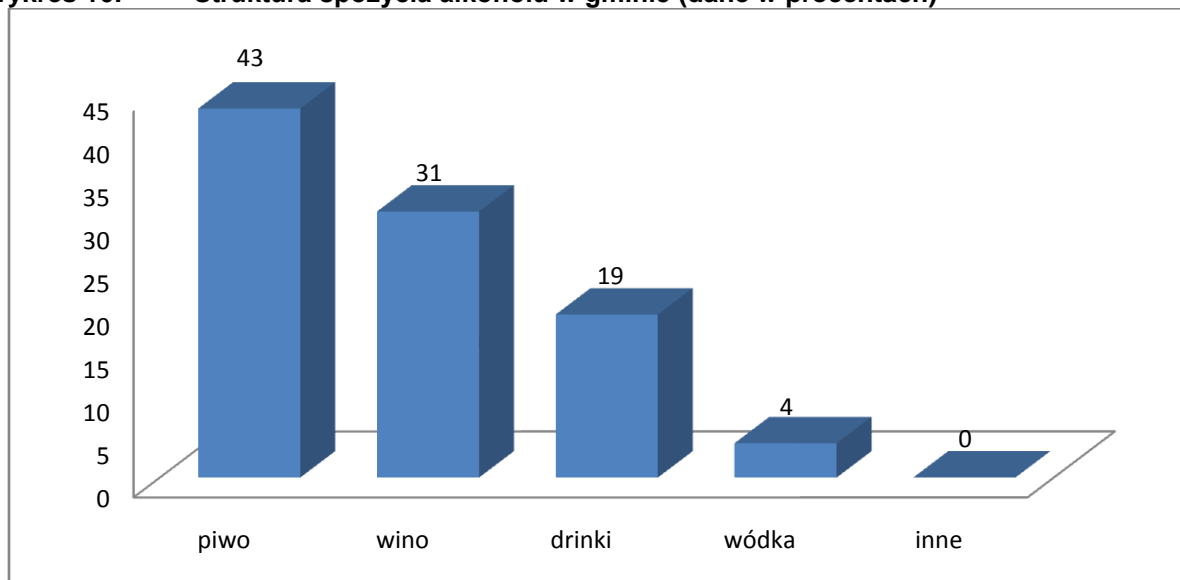
Oceniając z perspektywy czasu swój pierwszy kontakt z alkoholem – mieszkańcy częściej przyznają, że nastąpił on dosyć późno. W okresie przed 15 rokiem życia piło alkohol 9% badanych. Powyżej 18 roku życia, według deklaracji, po raz pierwszy alkohol piło 47% badanych, natomiast 36% zadeklarowało inicjację alkoholową pomiędzy 16 a 17 rokiem życia. Nie pamięta faktu inicjacji alkoholowej lub nie chce podać jej momentu 7% badanych.

⁹ CBOS, Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych. Komunikat z badań, Warszawa 2007.

Wykres 15: Pierwszy kontakt z alkoholem dorosłych mieszkańców gminy Godów (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Interesujących danych dostarczają wyniki odpowiedzi na pytanie o rodzaj spożywanego najczęściej alkoholu przez mieszkańców gminy. Otóż okazuje się, że największy udział w strukturze spożycia ma piwo (43%), następnie wino (31%) i drinki (19%). Mniejsza grupa wskazuje na drinki, jako najczęściej spożywanego rodzaju alkoholu.

Wykres 16: Struktura spożycia alkoholu w gminie (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Z danych Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, iż w Polsce największy udział w spożyciu alkoholu ma piwo – prawie 56% ogółu spożycia. Na drugim miejscu plasują się wyroby spirytusowe – 32,6%, a wino zajmuje dopiero trzecią pozycję z udziałem ok. 11%.

W badanej gminie struktura przedstawia się nieco odmiennie, zwłaszcza pod względem większej popularności wina.

Opinie na temat alkoholu

Strona | 23

Wyniki badań wskazują na to, że część mieszkańców gminy ulega stereotypom związanym z pićm alkoholu. Spośród badanych 49% potwierdza fakt, iż alkohol zawarty w piwie jest tak samo szkodliwy jak ten zawarty w wódce i innych wyżej procentowych alkoholach. Przy tym 11% respondentów uważa alkohol w piwie za mniej szkodliwy niż w alkoholach wysokoprocentowych. Kolejne 39% nie ma zdania na ten temat. Jest to niepokojący wynik jeśli weźmiemy pod uwagę popularność piwa wśród mieszkańców gminy.

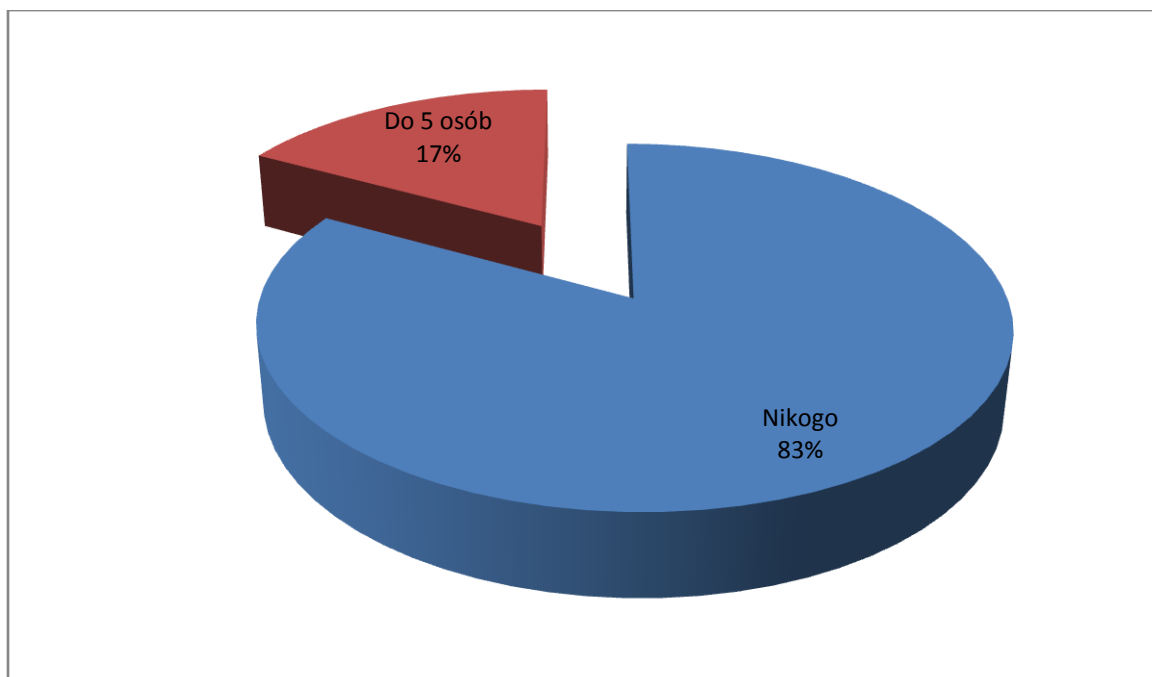
Mieszkańcy są dosyć radykalni w opiniach na temat dostępności alkoholu. 40% badanych przesunęłoby dolną granicę wiekową dostępności alkoholu do 21 roku życia. Większość badanych (41%) uważa, że alkohol jest towarem szczególnym, stąd dostęp do niego powinien być ograniczony i kontrolowany. **Niepokojącym może być fakt, że pozostałe 59% mieszkańców uważa, że alkohol jest takim samym towarem jak każdy inny i powinien podlegać tylko regułom wolnego rynku. To niebezpieczne przekonanie – biorąc pod uwagę koszty, jakie niesie ze sobą nadużywanie tej substancji. Wydaje się, że od dorosłych mieszkańców gminy należałoby oczekiwać bardziej radykalnych postaw w tym zakresie.**

Postawy wobec narkotyków dorosłych mieszkańców gminy

Pomimo, iż problem stosowania narkotyków dotyczy głównie ludzi młodych, warto poznać, jakie są postawy dorosłych wobec tej substancji psychoaktywnej.

Spośród badanych mieszkańców gminy większość badanych (83%) nie zna w swoim otoczeniu nikogo, kto używałby narkotyków – choć pozostali wskazują na znajomość od kilku do dziesięciu osób używających narkotyki.

Wykres 17: Znajomość osób używających narkotyków w środowisku badanych (dane w procentach)

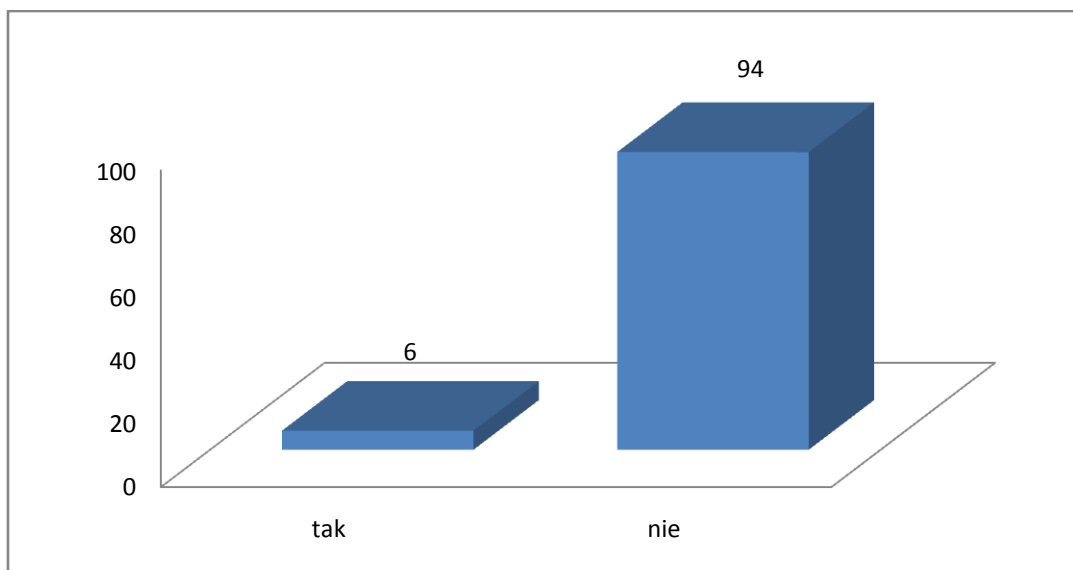

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Warto przypomnieć, że na skali znaczących problemów w gminie narkomania zajmowała stosunkowo wysoką pozycję.

Część badanych osób posiada wiedzę na temat źródeł zaopatrywania się w narkotyki – 6% przebadanych dorosłych mieszkańców gminy wie gdzie i u kogo można je kupić.

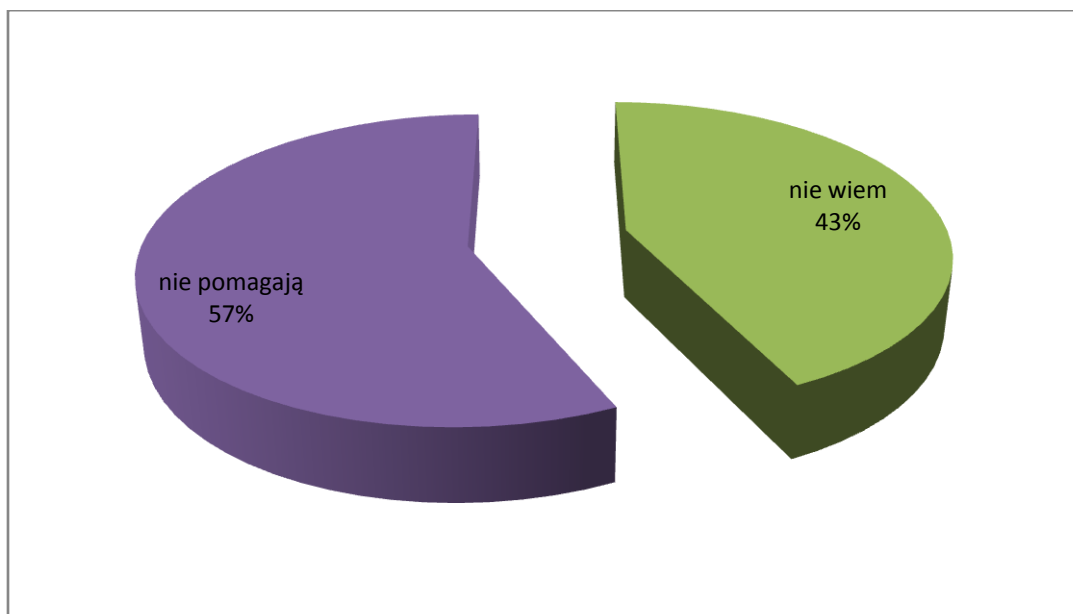
Wykres 18: Czy wiesz gdzie i u kogo można kupić narkotyki (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Sięganie po alkohol w sytuacjach kryzysowych to jeden z sygnałów ryzykowanego picia alkoholu, mogącego grozić uzależnieniem. Również używanie narkotyków w takich sytuacjach nasila ich uzależniające działanie. Badani mieszkańcy gminy raczej nie są skłonni traktować alkoholu i narkotyków za dobry sposób na radzenie sobie ze stresem, choć wyniki badań wskazują na to, że pewna część mieszkańców ma w tym temat szkodliwe przekonania. Jedyne nieco ponad połowa badanych mieszkańców (57%) uważa, że nie pomagają one w kryzysie. Niepokojące jest także to, że 43% badanych przyznaje, że nie posiada wiedzy na ten temat.

Wykres 19: Czy alkohol lub narkotyki pomagają w sytuacji kryzysowej? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Mieszkańcy gminy są dosyć radykalni w zakresie poglądów dotyczących szkodliwości substancji zwanych dopalaczami. 74% badanych potwierdza że działanie tych produktów może być równie szkodliwe, co stosowanie narkotyków.

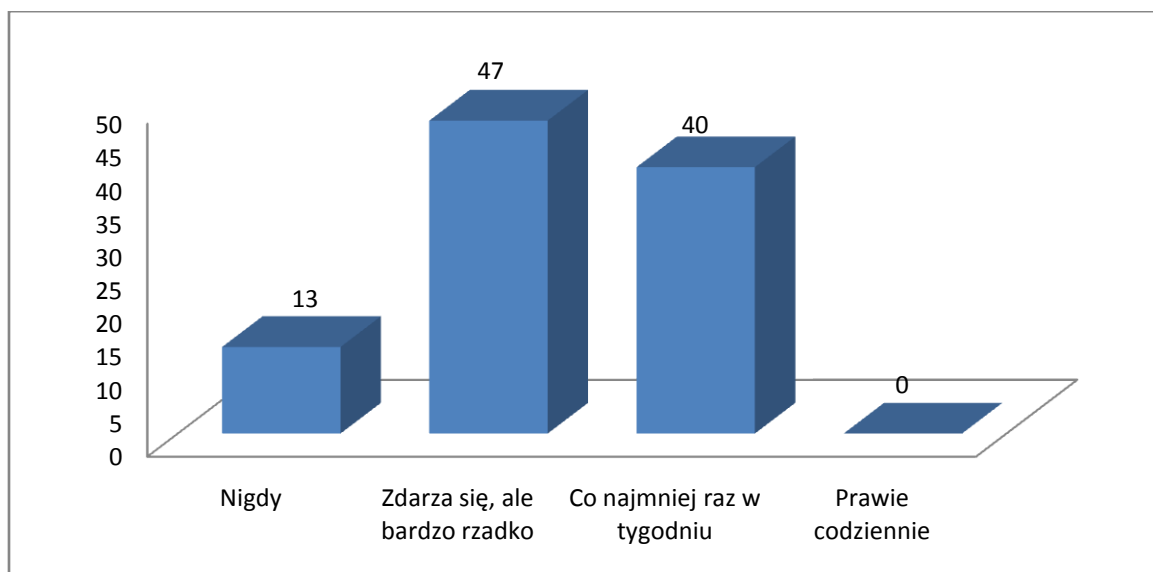
Postawy wobec problemów alkoholowych pracowników/właścicieli punktów sprzedaży alkoholu

Niewątpliwie ważną grupą, która może zarysować szczególny obraz problemów związanych z alkoholem występujących w gminie, są sami pracownicy punktów sprzedaży alkoholu, spotykający się codziennie w swojej pracy z konsumentami tego napoju. Ich postawy wobec osób nabywających/konsumujących alkohol oraz przestrzeganie prawa w zakresie sprzedaży alkoholu mogą w znaczącym stopniu przyczynić się do ograniczenia problemów związanych z nadużywaniem alkoholu zarówno przez nieletnich jak i dorosłych mieszkańców gminy.

Pracownicy punktów sprzedaży wobec alkoholu (opinie i postawy)

Jak stwierdzają badani na podstawie własnych doświadczeń, zdarza się, że osoby nieletnie próbują kupić alkohol choć zdarza się to raczej rzadko. Jednocześnie 13% badanych sprzedawców twierdzi, że nigdy nie spotkała się z taką sytuacją.

Wykres 20: Częstotliwość prób zakupu alkoholu przez nieletnich (dane w procentach)

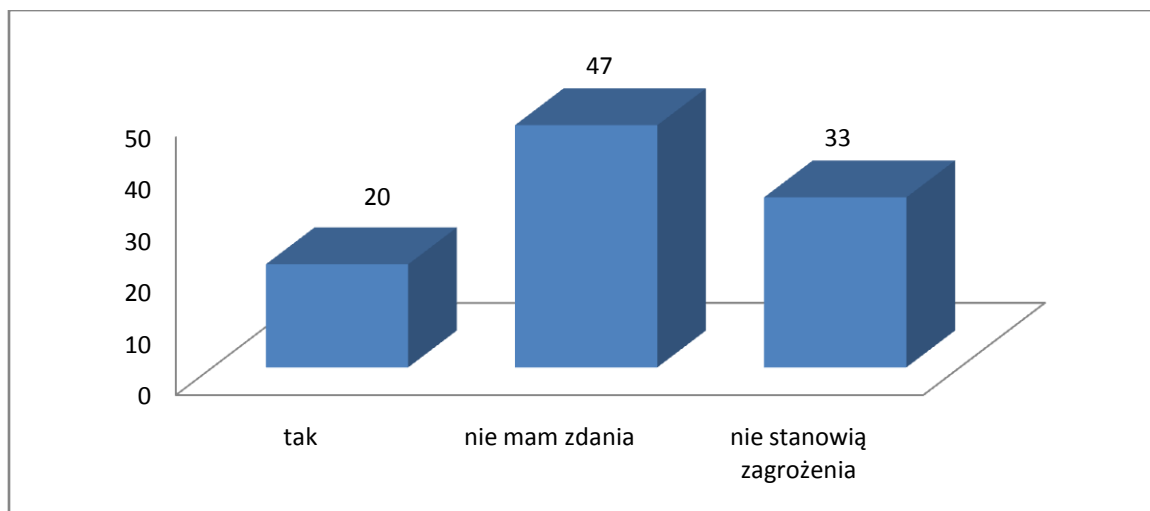
Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Jak wynika z deklaracji sprzedawców, w swojej codziennej pracy przestrzegają oni prawa zobowiązującego do sprzedaży alkoholu tylko dorosłym osobom. Deklaruje tak 93% badanych. 7% przyznaje, że zdarza im się sprzedać alkohol osobie nieletniej.

Badani sprzedawcy przyznają jednak, że słyszeli o przypadkach sprzedaży alkoholu nieletnim, potwierdza ten fakt 20% respondentów.

Ocena potencjalnego zagrożenia, jakie mogą w środowisku lokalnym nieść osoby pijące alkohol, kształtuje się wśród sprzedawców na stosunkowo niskim poziomie. Spośród badanych sprzedawców 20% dostrzega takie zagrożenie ze strony pijących alkohol. 33% badanych jednoznacznie oceniła pijących jako niezagrażających.

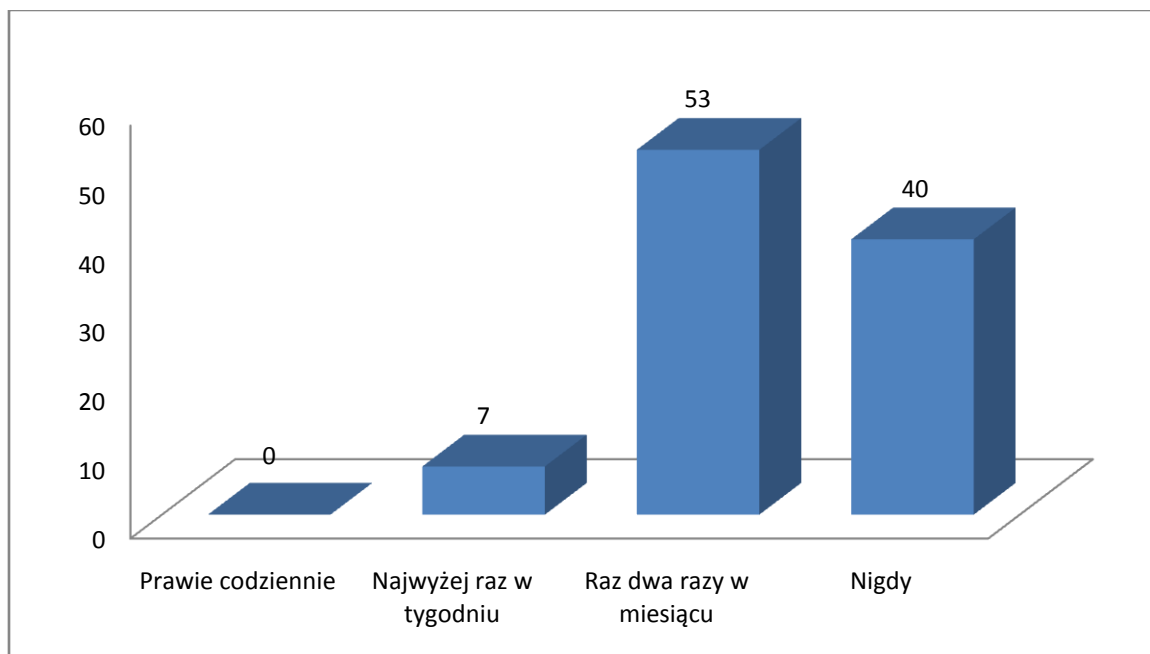
Wykres 21: Ocena zagrożenia ze strony pijących alkohol w środowisku lokalnym (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Jak widać, część pracowników punktów sprzedaży alkoholu także ma poczucie zagrożenia ze strony osób pijących alkohol i, jak wynika z ich deklaracji - w punktach, w których pracują, zdarza się że alkohol jest spożywany.

Wykres 22: Częstotliwość spożywania alkoholu w obrębie punktu sprzedaży (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Według odpowiedzi badanych, w 40% punktów nigdy nie zdarza się, by klienci spożywali alkohol w obrębie punktu sprzedaży. 53% przyznaje, że takie zdarzenia mają miejsce kilka razy w miesiącu, 7% badanych spotyka się z taką sytuacją w każdym tygodniu. 87% sprzedawców zaprzeczyło, by w ciągu ostatniego miesiąca miało w ich punkcie sprzedaży miejsce nieprzyjemne zajście związane ze

spożywaniem alkoholu, 13% przyznaje że w ich punkcie w ciągu ostatniego miesiąca doszło do takiego zdarzenia. Jednocześnie 27% badanych sprzedawców zdarzyło się wezwać policję z prośbą o interwencję do osoby spożywającej alkohol na terenie sklepu.

Warto zwrócić uwagę na niezdecydowanie sprzedawców przy ocenie szkodliwości alkoholu zawartego w piwie. Niepokojące jest, że osoby, które zajmują się sprzedażą tego szczególnego towaru ulegają fałszywym stereotypom na jego temat.

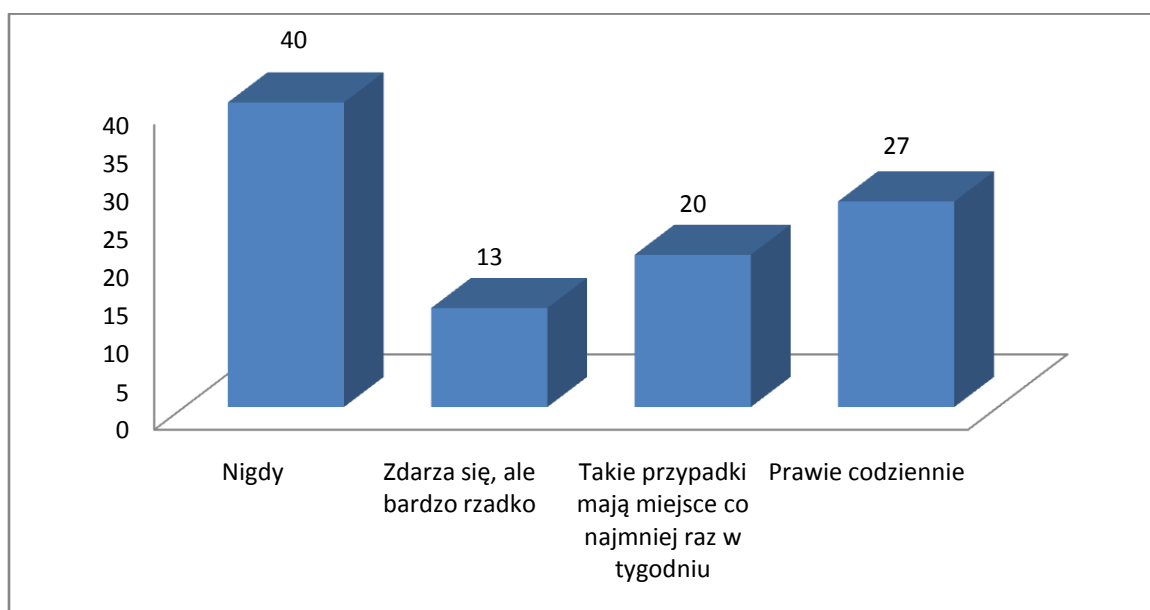
- **13% badanych sprzedawców jest przekonana, że alkohol zawarty w piwie jest mniej szkodliwy, niż ten który występuje w wódce i winie.**
- Fałszywość stwierdzenia o mniejszej szkodliwości alkoholu w piwie wskazuje 53%, dodatkowo 33% nie ma zdania na ten temat.

Stwierdzenie mówiące o tym że „piwo nie szkodzi” to jeden z często spotykanych mitów na temat alkoholu. Od osób, które zawodowo zajmują się sprzedażą alkoholu zdecydowanie należałoby oczekiwać wyższego poziomu wiedzy w tym zakresie.

Pracownicy punktów sprzedaży wobec wyrobów tytoniowych

Pomimo prawnie sankcjonowanych ograniczeń wiekowych dla sprzedaży papierosów, często nieletni próbują je zakupić w punktach sprzedaży. Jak wskazują jednak badani pracownicy tych punktów – w analizowanej gminie takie przypadki mają miejsce stosunkowo często. 20% sprzedawców ma do czynienia z takimi sytuacjami co najmniej raz w tygodniu, kolejne 27% - prawie codziennie.

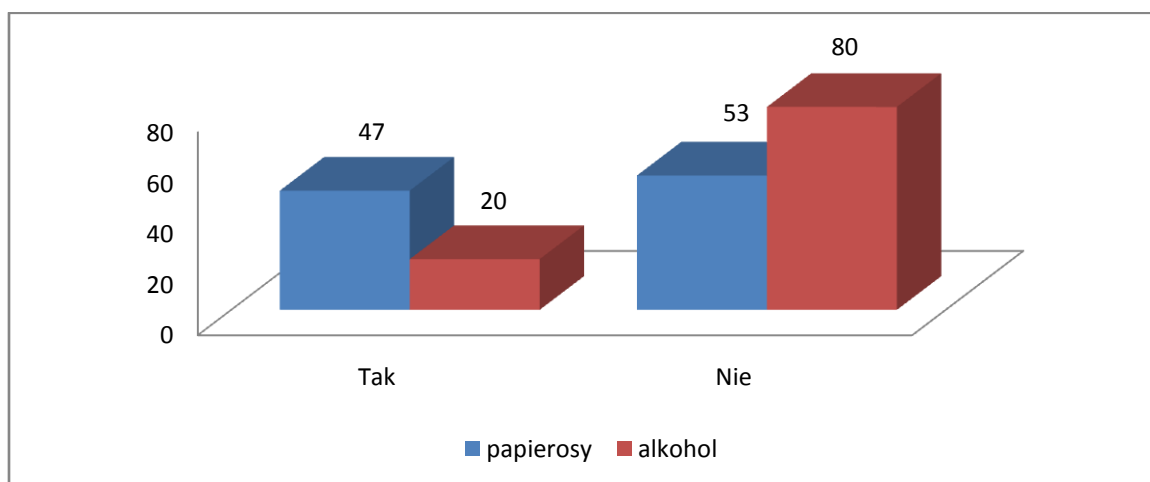
Wykres 23: Próby zakupu papierosów przez nieletnich (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Podobnie jak w przypadku alkoholu, część sprzedawców (47%) potwierdziła, że zna przypadki sprzedaży papierosów nieletnim. W większości (73%) badani jednak zaprzeczają, by sprzedawali papierosy niepełnoletnim. 27% respondentów przyznaje, że zdarza się im sprzedaż papierosów osobie nieletniej.

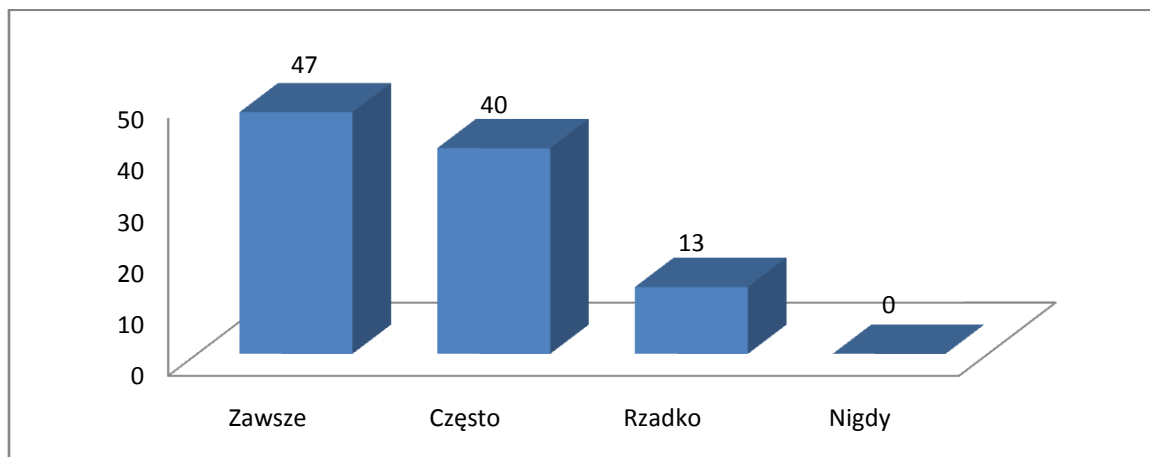
Wykres 24: Czy wiesz o przypadkach sprzedaży papierosów/alkoholu nieletnim? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

O ile ustawa dokładnie precyzuje wiek, od którego można sprzedawać alkohol i papierosy w punkcie sprzedaży – o tyle nie zawsze łatwo jest jednoznacznie ocenić wiek klienta. W takiej sytuacji sprzedawcy zobowiązani poprosić o dowód osobisty potwierdzający jego pełnoletniość. **Według deklaracji, 47% badanych w zawsze w takiej sytuacji prosi o okazanie dokumentu. 40% badanych w przypadku wątpliwości dotyczących wieku kupującego, często prosi o okazanie dokumentu potwierdzającego pełnoletniość, kolejne 13% robi to rzadko. Świadczy to o potrzebie rozwijania u sprzedawców umiejętności asertywnej komunikacji z klientami.**

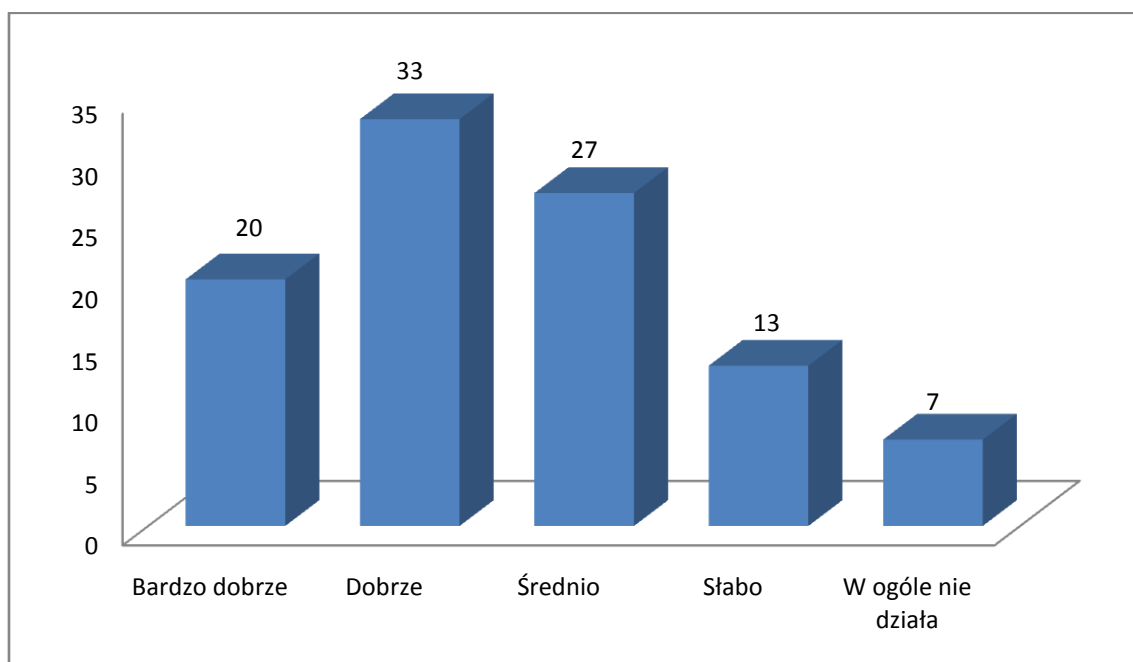
Wykres 25: W przypadku wątpliwości, jak często pytasz o dowód potwierdzający pełnoletniość klienta? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Odpowiedzi na pytanie o to, jak sprzedawcy oceniają funkcjonowanie kontroli sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych w swojej miejscowości, są zróżnicowane. Najliczniejsza grupa – 33% badanych, określiła kontrole jako dobre, 20% - jako bardzo dobre. Jako przeciętne oceniło funkcjonowanie kontroli w gminie 27% badanych sprzedawców. Negatywnie postrzega kontrole w gminie w sumie 20% badanych.

Wykres 26: Ocena kontroli sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Młodzież w gminie Godów wobec problemów związanych z paleniem papierosów i piciem alkoholu

Palenie papierosów

Jedną z najbardziej popularnych i powszechnie dostępnych substancji uzależniających jest nikotyna. Palenie tytoniu – jako jedna z legalnych, dopuszczonych do sprzedaży substancji psychoaktywnych - nie jest przedmiotem aż tak szerokiej dyskusji społecznych jak nadużywanie alkoholu czy stosowanie narkotyków. Niewątpliwie przyczyną takiego stanu rzeczy jest fakt, iż palenie papierosów nie ma tak daleko idących konsekwencji społecznych – choć bardzo poważne zdrowotne. Udział zgonów z powodu chorób wywołanych przez palenie sięga 15% wszystkich zgonów, czyli co siódma osoba umiera wyłącznie z powodu palenia¹⁰. Palenie papierosów jest przyczyną 30% przedwczesnych zgonów dorosłych mężczyzn w Polsce. Żaden inny pojedynczy czynnik nie ma tak istotnego negatywnego wpływu na stan zdrowia polskiej populacji.

¹⁰A. Gniazdowski, Zachowania a zdrowie. Podstawowe zależności. [w:] Zachowania zdrowotne. Zagadnienia teoretyczne, próba charakterystyki zachowań zdrowotnych społeczeństwa polskiego. Gniazdowski A. (red.) IMP, Łódź 1990: 100 – 101.

W populacji ogólnopolskiej na przestrzeni ostatnich kilku dekad obserwowany jest spadek liczby osób palących. Na początku lat osiemdziesiątych (1982) regularne palenie deklarowało 62% mężczyzn i 30% kobiet, ale już pod koniec tej dekady paliło tylko 50% mężczyzn i 22% kobiet.¹¹ Z analiz Głównego Urzędu Statystycznego wynika, iż w latach dziewięćdziesiątych (1996) w polskiej populacji było 35,3% palaczy, przy czym spośród mężczyzn paliło 47,3%, zaś spośród kobiet 24,5%. Te dane pokazują nową tendencję – otóż okazuje się, że stosunkowo szybko maleje liczba palących mężczyzn, ten trend jednak nie dotyczy kobiet. Odsetek palących kobiet bądź wcale nie maleje (w latach dziewięćdziesiątych w porównaniu do lat osiemdziesiątych nawet wzrósł) bądź maleje znacznie wolniej. Potwierdzają to najnowsze dane. W 2004 roku w Polsce paliło 30,1% dorosłych mieszkańców (przy czym regularne palenie deklarowało 26,3%). Spośród mężczyzn paliło 38% (regularnie – 33,9%), zaś spośród kobiet 23,1% (regularnie – 19,3%). Nieduży odsetek osób (zarówno kobiet jak i mężczyzn) deklarował palenie okazjonalne – ok. 4%.¹² Daje się więc zauważyć duży spadek odsetka palących mężczyzn (o prawie 10 punktów procentowych w ciągu 8 lat), i niezauważalny prawie spadek palących kobiet (o 1,4 punktu procentowego). Faktem jest jednak, iż znacznie więcej kobiet niż mężczyzn nigdy nie paliło. W populacji ogólnopolskiej prawie 62% kobiet i tylko 40% mężczyzn deklaruje, iż nigdy nie palili.

Najnowsze badania CBOS pokazują, że w Polsce w dalszym ciągu pali papierosy ok. 32% ogółu społeczeństwa, przy czym mężczyźni prawie dwukrotnie częściej niż kobiety. Palenie deklaruje dwie piąte mężczyzn (40%) i jedna czwarta kobiet (24%).¹³

Odrębny problem stanowi palenie wśród dzieci i młodzieży. W tym zakresie również można dostrzec pozytywne trendy. Badania prowadzone w 2008 roku wśród młodzieży szkolnej pokazały, iż palenie staje się dla nich coraz mniej atrakcyjne. Wprawdzie regularne palenie zadeklarowało wówczas 22% badanej młodzieży, a okazjonalne, – 18% – ale był to i tak najniższy odsetek od kilkunastu lat. Wśród młodzieży szkolnej mniej palą dziewczęta oraz uczniowie liceów.

W badanej gminie Godów kontakt z papierosami zadeklarowało średnio 17% uczniów szkół gminnych.

Okazuje się, iż najbardziej sprzyjającą sytuacją dla pierwszych doświadczeń w tym zakresie były wakacje. Spośród uczniów deklarujących kontakt z paleniem – 37% przyznaje, że po raz pierwszy palili właśnie na wakacjach. Pozostałe sytuacje, sprzyjające inicjacji nikotynowej wymieniane były przez uczniów znacznie rzadziej: szkoła – 10%, dyskoteka lub pub – 4% i wagar – 2% (odsetki wyliczone wobec uczniów deklarujących kontakt z papierosami). Pozostali badani wskazali na inne, niewymienione w badaniu, okoliczności.

Jedynie część uczniów przyznają, że pierwszego papierosa zapalili w towarzystwie znajomych i za ich namową - potwierdza to 36% uczniów deklarujących kontakt z paleniem. Wśród powodów palenia uczniowie również wskazywali wpływ rówieśników. 33% uczniów pali dla towarzystwa, 14% z przyzwyczajenia, 20% w chwilach smutku lub złości, a 33% wskazuje na inne powody.

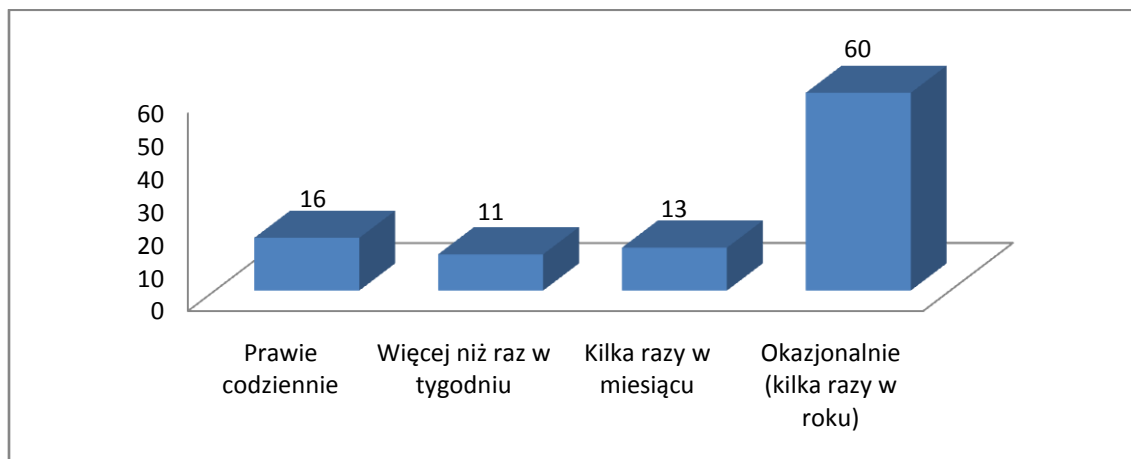
¹¹ I. Kowalewski, Kultura zdrowotna studentów. Diagnoza i perspektywy, Wyd. Naukowe AP, Kraków 2006, s. 73.

¹² Stan zdrowia ludności w 2004, GUS, Warszawa 2006, s. 38.

¹³ CBOS, Postawy wobec palenia papierosów. Komunikat z badań, Warszawa 2008.

Dosyć systematycznie pali w sumie 27% uczniów deklarujących palenie, przy czym 16% - wskazuje na codzienne palenie, 11% - na kilkakrotne w ciągu tygodnia, 13% wskazuje na palenie kilka razy w miesiącu. 60% uczniów deklaruje okazjonalne palenie (kilka razy w roku).

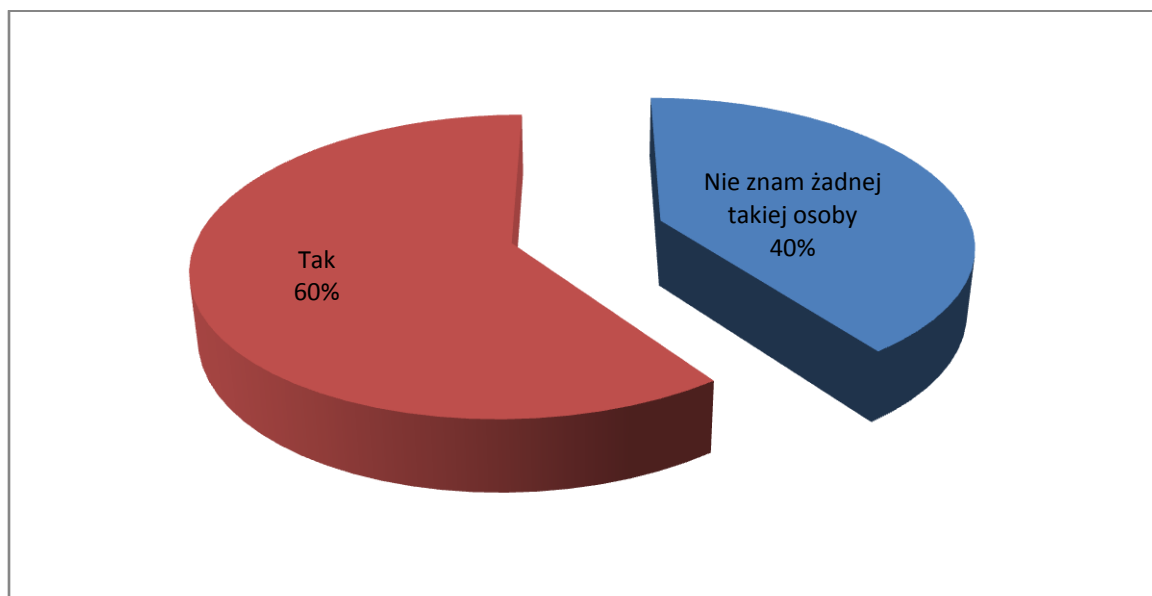
Wykres 27: Częstość palenia wśród młodzieży szkolnej w gminie (dane w procentach wyliczonych wobec osób deklarujących kontakt z papierosami)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Badani młodzi ludzie dość często przyznają się do palenia i mają wokół siebie całkiem sporo palących znajomych. 40% badanych uczniów wskazuje, że nie zna nikogo, kto nie mając skończonych 18 lat - paliłby papierosy. Rozkład odpowiedzi na to pytanie wskazywać może na niemałe rozpowszechnienie zjawiska palenia tytoniu wśród gminnej młodzieży.

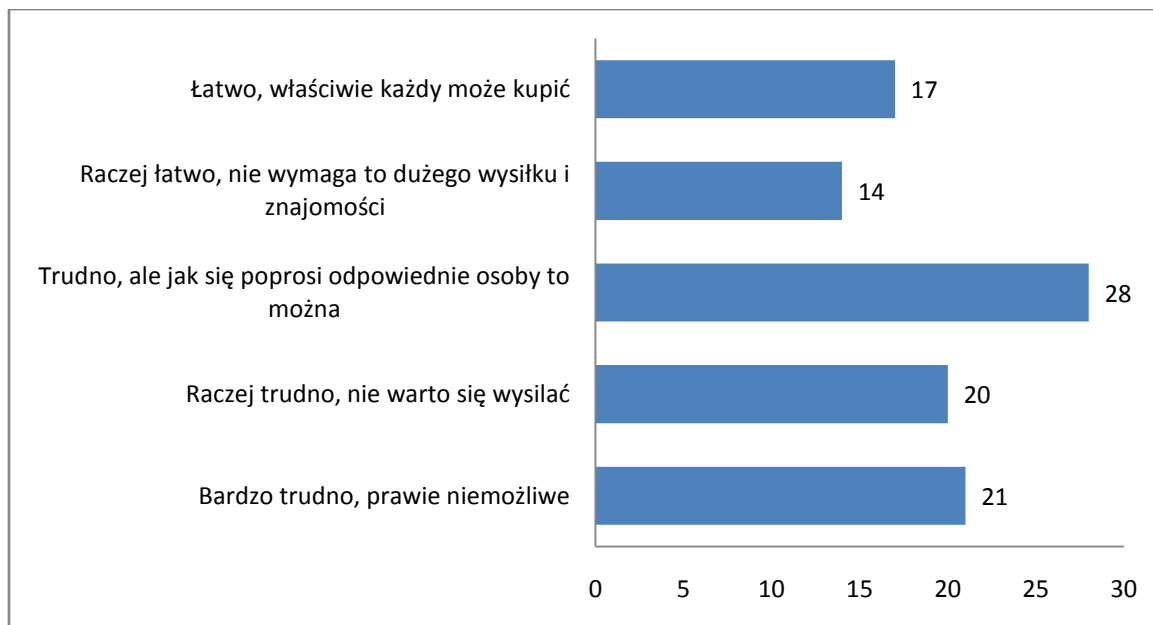
Wykres 28: Czy znasz osoby poniżej 18 lat, które palą papierosy? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Warto również zwrócić uwagę na fakt, iż uczniowie nie uważają papierosów za towar trudno dla nich dostępny. 17% twierdzi, że jest to bardzo łatwe zadanie i każdy może kupić papierosy. Dla 21% uczniów gminnych szkół kupno papierosów leży poza zasięgiem ich możliwości.

Wykres 29: Trudność kupienia papierosów w opinii młodzieży (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Warto jeszcze zwrócić uwagę na fakt, iż może się zdarzyć, że młodzi ludzie będą traktować palenie jako sposób na radzenie sobie w trudnych sytuacjach.

- 2% z nich zdecydowanie stwierdza, że palenie pomaga w ciężkiej sytuacji.
- 10% uzależnia to od sytuacji (czyli również zakłada taką możliwość).
- Większość uczniów (69%) jednak zaprzecza temu, że palenie może być sposobem na stres i trudne sytuacje życiowe.
- 19% nie ma wiedzy na ten temat.

Uczniowie wysoko oceniają swoją wiedzę na temat zdrowotnych konsekwencji palenia. 40% uczniów zna ogólne skutki palenia, 53% potrafi powiedzieć jaki wpływ ma palenie na poszczególne funkcje organizmu, a pozostałe 7% nie zna konsekwencji palenia papierosów.

Zdaniem 81% uczniów, ich rodzice nie wiedzą o ich paleniu papierosów, zdaniem 5% rodzice domyślają się tego, 6% rodziców badanych uczniów wie o paleniu ich dziecka i surowo interweniuje, 6% rodziców podejmuje rozmowę z palącym dzieckiem. W ocenie 1% uczniów, ich rodziców nie interesuje to, że palą papierosy.

Analiza powyższych wyników pozwala na stwierdzenie, iż zjawisko palenia papierosów wśród uczniów gminnych szkół – na podstawie ich deklaracji - wydaje się być dość szeroko rozpowszechnione. Kontakt z papierosami deklaruje duża grupa uczniów a dodatkowo spora

część z nich pali systematycznie. Palący uczniowie - najprawdopodobniej przebywają również wśród osób palących – stąd deklarują znajomość znacznej liczby palących rówieśników.

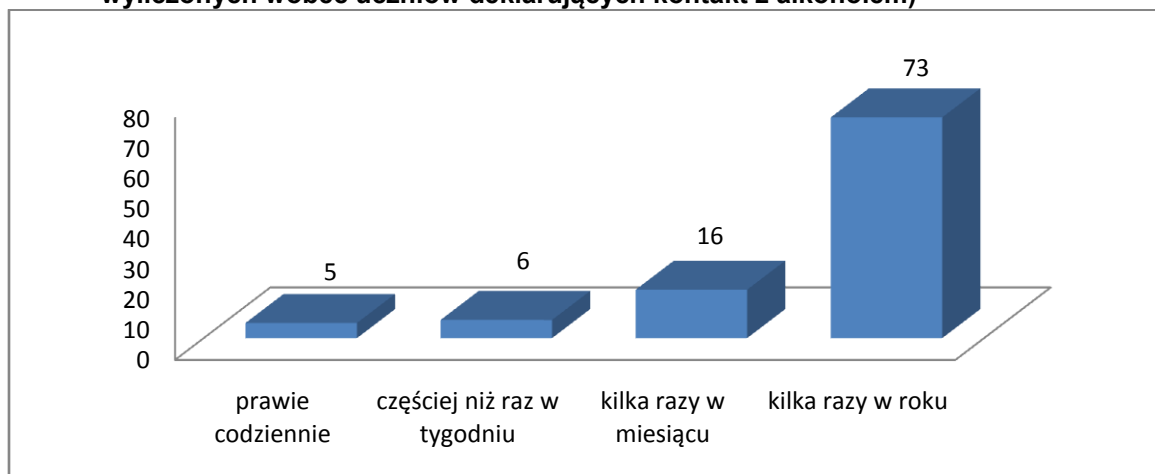
Picie alkoholu

Poziom nadużywania alkoholu wśród dzieci i młodzieży w Polsce daje powód do niepokoju. Jak podaje Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, do picia napojów alkoholowych przyznaje się ponad 92% uczniów III klas gimnazjalnych i ponad 96% uczniów II klas szkół średnich. Natomiast do upicia się w czasie ostatniego roku przyznało się niemal 50% piętnastolatków (58% chłopców i 40% dziewcząt) i ponad 65% siedemnastolatków (74% chłopców i 54% dziewcząt).¹⁴

W gminie Godów kontakt z alkoholem deklaruje średnio 24% uczniów. Okoliczności tego zdarzenia były podobne do inicjacji nikotynowej. Spośród uczniów, którzy przyznali się do kontaktu z alkoholem, największa część po raz pierwszy spróbowała alkoholu na wakacjach (43%). W dyskotecce/pubie po raz pierwszy piło alkohol 8% uczniów, na wagarach – 5%. Pozostali wskazywali na inne okoliczności inicjacji alkoholowej. Spośród tych, którzy pili już alkohol – większość (82%) wskazuje, iż do „pierwszego razu” nikt ich nie namawiał, a alkohol pili z własnej inicjatywy.

Jak wskazują wyniki badań, młodzi ludzie piją alkohol raczej okazjonalnie. Kilka razy w roku deklaruje spożycie alkoholu 73% pijących uczniów. Kilka razy w miesiącu sięga po alkohol 16% uczniów. Częściej niż raz w tygodniu deklaruje spożywanie alkoholu 6% pijących uczniów, kolejne 5% uczniów sięga po alkohol prawie codziennie.

Wykres 30: Częstotliwość spożywania alkoholu przez uczniów (dane w procentach wyliczonych wobec uczniów deklarujących kontakt z alkoholem)

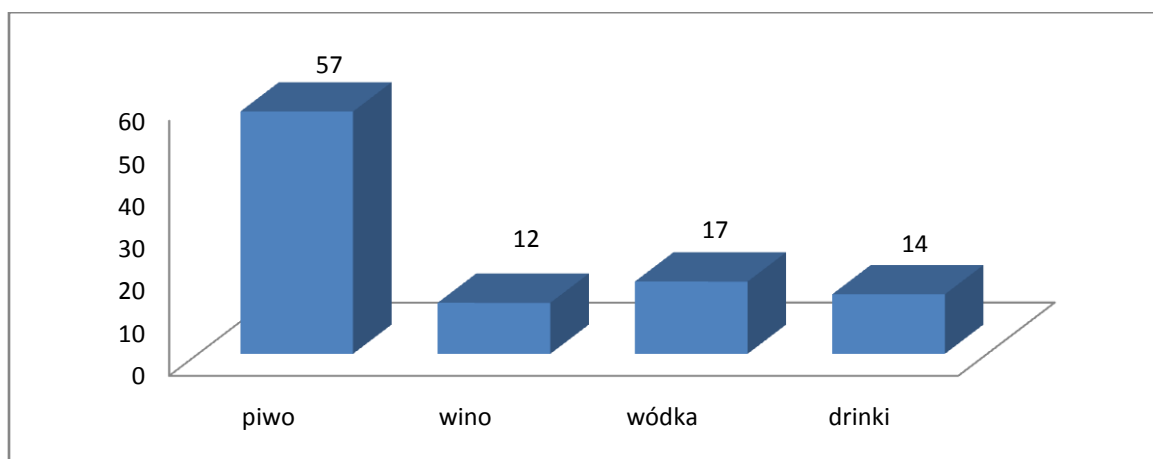
Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

¹⁴ Dane Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, www.parpa.pl

Młodzi piją głównie dla towarzystwa (48%). 14% pijących uczniów przyznało że sięga po alkohol w chwilach smutku lub złości, 6% z przyzwyczajenia. Pozostali wskazali na inne, niewymienione w badaniu, okoliczności.

Najbardziej popularnym wśród młodzieży napojem jest piwo – 57% badanych uczniów wskazuje, iż właśnie po nie sięga najczęściej. Na drugim miejscu plasuje się wódka (17% pijących uczniów), a następnie drinki (14%). Cechy struktury spożycia alkoholu przez młodych ludzi w gminie Godów przedstawia poniższy wykres.

Wykres 31: Struktura spożycia alkoholu przez młodzież szkolną (dane w procentach wyliczonych wobec uczniów deklarujących kontakt z alkoholem)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Zdaniem 70% pijących uczniów, ich rodzice nie zdają sobie z tego sprawy, 7% uczniów przyznaje jednak że ich rodzice o alkoholu wiedzą i podejmują ten temat w rozmowach z nimi. 5% rodziców uczniów mimo domyślania się tego że ich dziecko pije alkohol, nie reaguje. 13% uczniów doświadcza surowych interwencji rodziców w związku z piciem alkoholu, a rodzice kolejnych 5% mimo świadomości tego że ich dziecko pije alkohol, nie interesują się tym.

Warto zwrócić uwagę na stosunek uczniów do alkoholu jako „leku na problemy”. Niestety jedną ze strategii radzenia sobie ze stresem – mało konstruktywną – bywa sięganie po alkohol. Wśród badanych uczniów panują na ten temat różnorodne opinie.

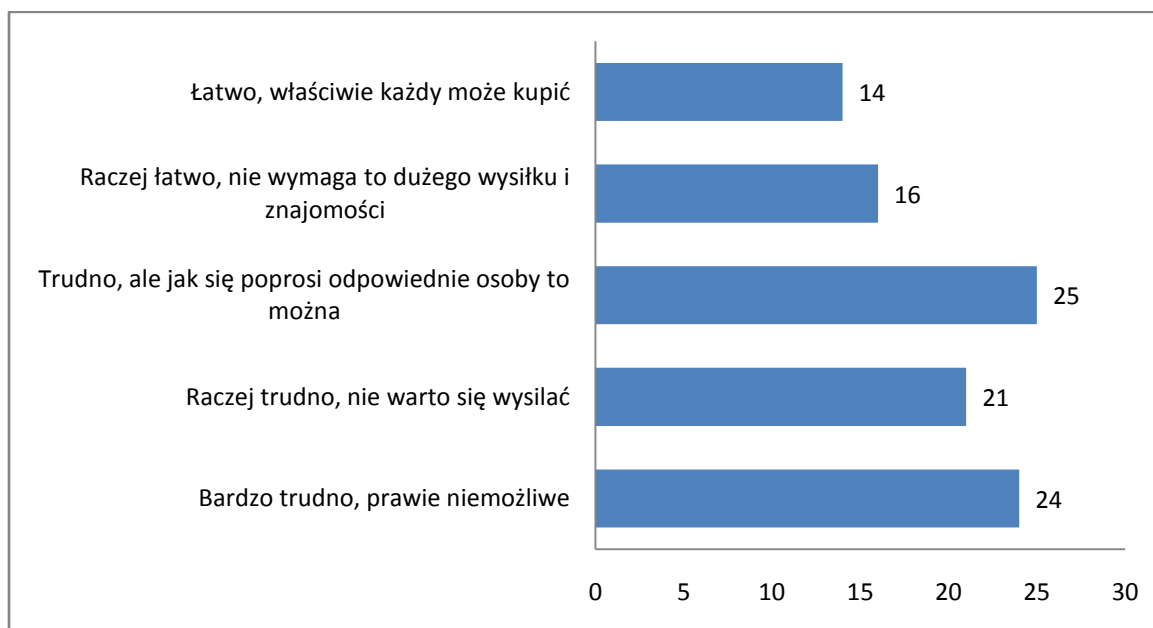
- Budujący jest fakt, że więcej niż co drugi badany (69%) uważa, że alkohol nie pomaga w sytuacji kryzysowej.
- Zarazem jednak 9% uzależnia to od sytuacji.
- Dodatkowo 4% stwierdza, wprost, że alkohol pomaga w trudnych sytuacjach.
- Znaczny odsetek przyznaje, iż po prostu nie posiada wiedzy na ten temat (19%).

Młodzież także i tu wysoko ocenia swoją wiedzę na temat zdrowotnych konsekwencji picia alkoholu. Zdaniem 46% uczniów ma ogólną wiedzę na temat skutków picia a 38% deklaruje, że potrafi

powiedzieć, jaki wpływ ma picie na poszczególne funkcje organizmu. Niemniej jednak 15% uczniów przyznaje, że nie zna zdrowotnych konsekwencji picia alkoholu.

Podobnie jak w przypadku dostępności papierosów – spora część młodych ludzi nie uważa alkoholu za towar dla nich niedostępny. Dla 24% uczniów kupno alkoholu jest bardzo trudne – wręcz niemożliwe – stąd nie warto nawet podejmować wysiłku, 14% uważa, iż jest to łatwe zadanie i nie wymaga szczególnych starań i znajomości. Opinie na ten temat prezentuje poniższy wykres.

Wykres 32: Trudność zakupu alkoholu w opinii badanych uczniów (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Profilaktyka alkoholowa i nikotynowa w gminie powinna się koncentrować na utrzymaniu właściwych postaw wobec alkoholu tych uczniów, którzy obecnie nie piją oraz na zmianie postaw wobec alkoholu niemałej części młodych ludzi, którzy mają za sobą inicjację alkoholową i nikotynową. Ważną informacją jest to, że uczniowie piją i palą raczej okazjonalnie. Należy również zwrócić uwagę, iż pomimo prawnie sankcjonowanego zakazu sprzedaży alkoholu i papierosów nieletnim – duża część uczniów uważa je za towar łatwo dla nich dostępny.

Stosowanie narkotyków przez młodzież szkolną

Narkomania, z którą boryka się współczesne społeczeństwo polskie ma obecnie nowe oblicze. Dotyczy przede wszystkim ludzi młodych, przy czym trudno jest ustalić jakąkolwiek statystyczną prawidłowość odnośnie środowisk, które są „narkomanotwórcze”. Młodzi ludzie biorący narkotyki pochodzą zarówno z rodzin biednych – jak i bogatych, pełnych i rozbitych, z małych miasteczek – i

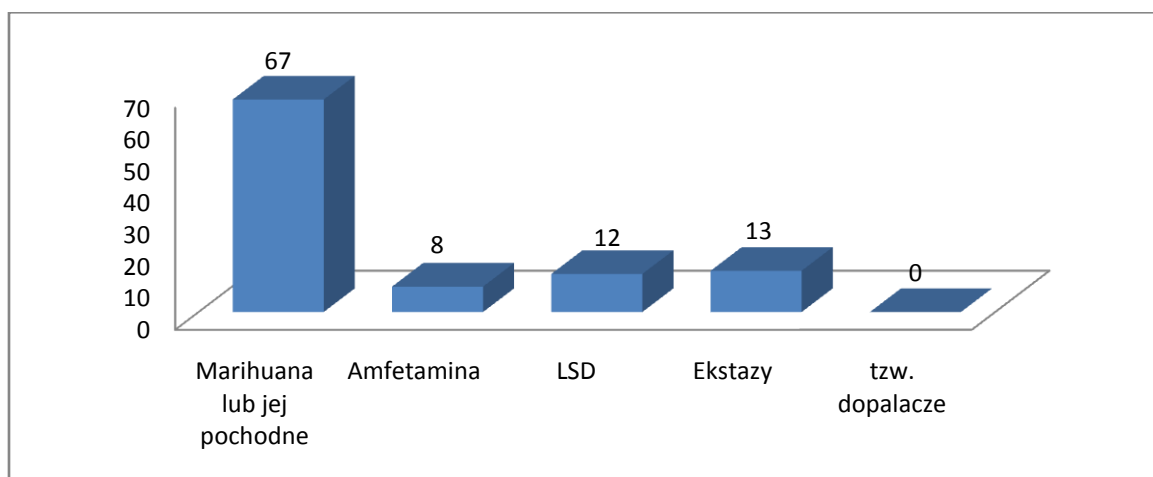
dużych miast.¹⁵ Nie bez wpływu na to zjawisko pozostaje sytuacja ogólnospołeczna w Polsce. Chaos w dziedzinie aksjologicznej, brak autorytetów i ideałów – a do tego bezrobocie, brak perspektyw, trudna sytuacja materialna wielu grup społecznych – są to zawsze czynniki sprzyjające narastaniu negatywnych zjawisk społecznych.

Zwiększyła się podaż i różnorodność narkotyków na nielegalnym rynku, a tym samym ich dostępność. Zmieniły się zarówno wzory używania – jak i rodzaj najczęściej używanych substancji. Niepokojący jest fakt, że zmieniła się również ocena stosowania niektórych narkotyków, dopuszczająca używanie niektórych substancji w efekcie podążania za modą, gdzie narkotyki stają się elementem towarzyszącym zabawom młodzieży, czy wspomagają młodych ludzi w nauce.

Młodzieńcze eksperymentowanie z narkotykami sprowadza się najczęściej do doświadczeń z marihuaną, która jest najczęściej używanym przez młodzież narkotykiem.¹⁶

Młodzi ludzie – uczniowie szkół w gminie – stosunkowo rzadko przyznają się do doświadczeń z narkotykami. Spośród wszystkich badanych uczniów, średnio 3% uczniów przyznało, że miało kontakt z narkotykami.

Wykres 33: Najczęściej używane narkotyki (dane w procentach wyliczonych wobec uczniów deklarujących kontakt z narkotykami)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Podobnie jak wśród polskiej młodzieży, w gminie Godów najpopularniejsza jest marihuana – do jej używania przyznaje się 67% uczniów deklarujących kontakt z narkotykami. Rzadziej uczniowie wymieniają ekstazy, LSD i amfetaminę.

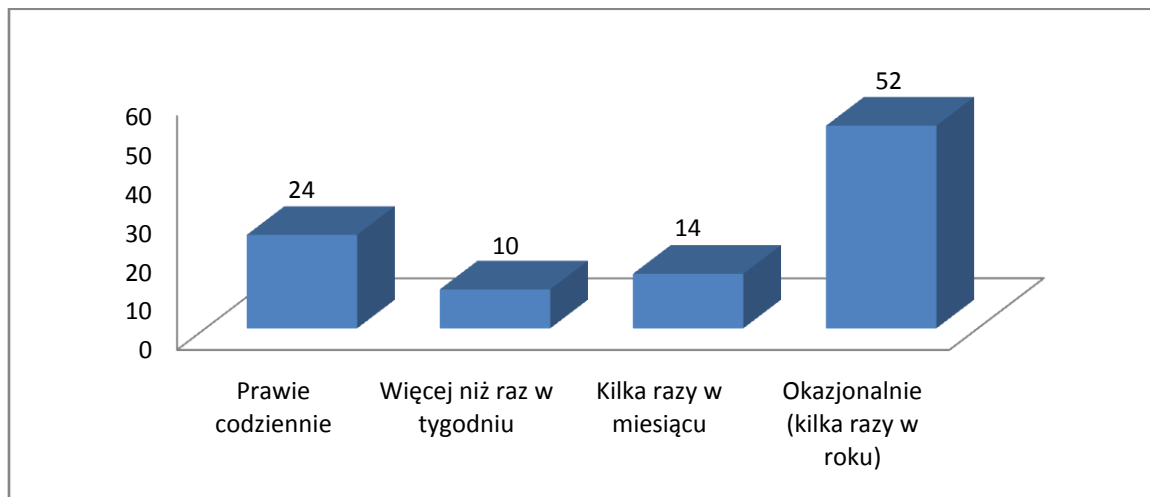
Okoliczności pierwszego kontaktu z narkotykami są różnorodne. Spośród okoliczności wymienionych w badaniu, najliczniejsza grupa uczniów (22%) wskazała na wagary, jako miejsce inicjacji narkotykowej. Rzadziej uczniowie wymieniali szkołę (13%) i dyskotekę (13%). Pozostali uczniowie wskazali na inne, niewymienione w badaniu, okoliczności.

¹⁵ Węgrzecka-Gilun J. ABC narkotyków. Remedium 2004, 7, s. 8-9

¹⁶ Kwiatkowski P. Propozycja nowego narzędzia do badania postawy młodzieży wobec eksperymentowania z narkotykami, W: Deptuła M. (red.), Diagnostyka, profilaktyka, socjoterapia w teorii i praktyce pedagogicznej. Wyd. UKW, Bydgoszcz 2005, s. 64

Pozytywnym aspektem w analizowanych badaniach jest fakt, iż większość uczniów (52%) deklarujących używanie narkotyków wskazuje że sięgają po nie jedynie okazjonalnie.

Wykres 34: Częstotliwość sięgania po narkotyki przez uczniów (dane w procentach wyliczonych wobec uczniów deklarujących kontakt z narkotykami)

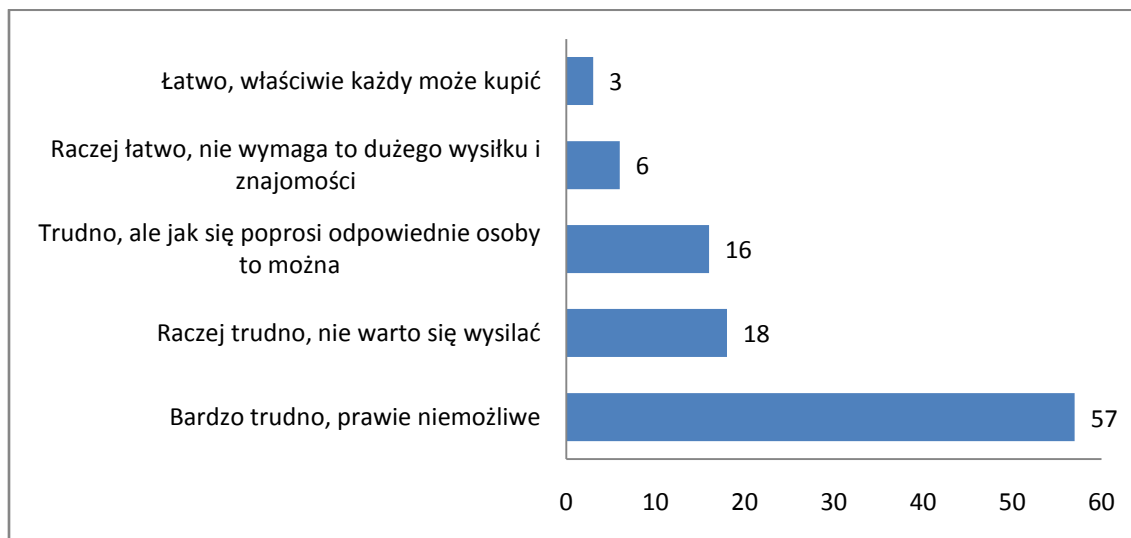
Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Uczniowie sięgają po narkotyki dla towarzystwa (25%), w chwilach silnych emocji (25%), a także z przyzwyczajenia (25%) oraz z innych, nie wymienionych, powodów (25%).

Uczniowie w większości są przekonani, że rodzice nie wiedzą ich narkotykowych doświadczeniach, taką odpowiedź wskazało 61% biorących uczniów. Rodzice 16% mając świadomość problemu surowo interweniują, 3% rodziców uczniów zażywających narkotyki, rozmawia o tym z dzieckiem. Zdaniem 13% uczniów, rodzice nie interweniują, choć domyślają się istnienia problemu. W ocenie kolejnych 7% uczniów zażywających narkotyki, rodziców to nie interesuje.

Spśród wszystkich badanych uczniów – 13% wie gdzie i u kogo można kupić narkotyki, choć jak stwierdzają badani – nie jest to już tak łatwe jak w przypadku papierosów czy nawet alkoholu.

Wykres 35: Trudność zakupu narkotyków w ocenie młodzieży szkolnej (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Dla 57% badanych uczniów zakup narkotyków leży poza zasięgiem ich możliwości i jest to według nich najtrudniejsza do zdobycia substancja psychoaktywna. 3% uważa, że narkotyki są łatwo dostępnym towarem. Najłatwiej zdaniem badanych zakupić jest papierosy, a następnie alkohol, zaś narkotyki, które nie są legalnie dostępne, są najtrudniejszym do zdobycia towarem, choć jak się okazuje dla części uczniów nie jest to niemożliwe.

Uczniowie szkół w gminie zdają się mieć świadomość, iż narkotyki nie są dobrym sposobem na rozwiązywanie ich problemów.

- Zdecydowana większość z nich (78%) stwierdza zdecydowanie, że narkotyki nie pomagają w sytuacjach kryzysowych.
- Duży odsetek uczniów nie posiada wiedzy na ten temat (17%).
- Niemniej jednak 1% młodych ludzi jest skłonna traktować narkotyki jako antidotum na swoje problemy.
- Dodatkowo 4% uzależnia to od sytuacji.

48% badanych uczniów wie ogólnie, jakie są skutki ich zażywania, 37% jest w stanie wskazać ich wpływ na poszczególne funkcje organizmu, a 15% tych konsekwencji nie zna. Podobny procent uczniów (18%) nie zna także prawnych konsekwencji posiadania narkotyków. Kary te zna 52% badanych uczniów, a 30% potrafi powiedzieć dokładnie jakie grożą za to sankcje.

Uczniowie szkół w gminie stosunkowo rzadko przyznają się do doświadczeń z narkotykami a wśród tych, którzy mieli z nimi kontakt najbardziej popularnym narkotykiem jest marihuana. Niepokojące jest to, że dla dużej grupy uczniów, zdobycie narkotyków jest możliwe przy pewnym nakładzie wysiłków. Zgodnie z wysoką oceną wagi zagrożenia problemem narkomanii w badaniu dorosłych mieszkańców gminy, część młodych odślania swoje zainteresowanie eksperymentowaniem z substancjami psychoaktywnymi. Tym bardziej warto nasilić profilaktykę w tym zakresie kierowaną do uczniów.

Zjawisko przemocy w środowisku lokalnym

W ostatnich latach do publicznej wiadomości dociera wiele informacji na temat różnych form przemocy, zarówno domowej jak i w środowisku lokalnym – w tym przede wszystkim w szkole. Badanie zjawiska przemocy, szczególnie domowej jest trudnym przedsięwzięciem, bowiem wymaga od respondenta podzielenia się bardzo trudnymi, intymnymi osobistymi doświadczeniami. W przypadku przemocy domowej, ofiary zmuszone są do przyznania się do osobistych porażek jako żon,

mężów, matek czy dzieci. Przemoc traktują jako sytuację poniżającą, wstydliwą, stąd ogromne bariery przez przyznaniem się do tego typu incydentów.¹⁷

Badania CBOS dotyczące doświadczania zjawiska przemocy wśród Polaków pokazują, iż przemoc i różne formy agresji nie są czymś nadzwyczajnym w życiu Polaków. Spotykają się z nią coraz częściej na ulicy, w miejscach publicznych, w pracy, w szkole, środkach komunikacji miejskiej.

Ogółem co piąty Polak (19%) w 2004 roku oraz co czwarty (23%) w 2009 przyznaje, że padł ofiarą przemocy fizycznej. Blisko co dziesiątemu (9%) przydarzyło się to na ulicy (lecz nie w pobliżu domu), minimalnie mniejszej grupie (8%) - w okolicy miejsca zamieszkania. W domu z aktami przemocy spotkało się 6% ankietowanych. Co dwudziesty (5%) był ofiarą przemocy w lokalu gastronomicznym - restauracji, kawiarni, na dyskotecę. Nieliczni doświadczyli agresji w pracy bądź w szkole, w środkach komunikacji lub w innym miejscu (po 2%).

Poważnym problemem pozostaje także, wciąż obecne w życiu Polaków, zjawisko agresji osób dorosłych wobec dzieci i młodzieży. Wprawdzie przyzwolenie na stosowanie kar fizycznych, jako środka wychowawczego ma w Polsce coraz mniej zwolenników, jednak opinia publiczna jest wciąż sceptycznie nastawiona, co do wprowadzenia całkowitego zakazu stosowania kar fizycznych wobec dzieci. Za jej głosem do niedawna szło także polskie prawo, dopuszczające stosowanie kar fizycznych, jeżeli nie powodują one uszczerbku na zdrowiu dziecka.¹⁸ Pomimo, iż bicie dzieci w celach wychowawczych ma wciąż duże grono zwolenników – połowa uczestników (51,0%) ogólnopolskich badań z roku 2008 sprzeciwia się wprowadzeniu zakazu bicia dzieci, ponad trzy-czwarte (78,0%) uważa, że są takie sytuacje, kiedy trzeba dać „klapsa”, zaś dwie-piąte (41,0%) zgadza się ze stwierdzeniem, że „łanie nikomu nie zaszkodziło” – skala tego zjawiska maleje.¹⁹ W roku 1998 tylko ponad dwie-piąte (43,0%) rodziców twierdziło, że ich dzieci nie są bite, w roku 2009 jest już ich ponad dwie-trzecie (69,0%).²⁰ Powszechnie obowiązujące (90,0%) jest także przekonanie o konieczności powstrzymywania się od nadużywania władzy rodzicielskiej. Nawet sami zwolennicy karania fizycznego przyznają się, iż kary takie są upokarzające dla dzieci.²¹

Przemoc w opiniach dorosłych mieszkańców gminy

Dorośli mieszkańcy gminy Godów również w zdecydowanej większości są przekonani co do tego, iż kary fizyczne i surowe traktowanie dziecka nie stanowią dobrej metody wychowawczej. Warto jednak poznać szczegółowy rozkład odpowiedzi na pytania oscylujące wokół problematyki przemocy.

Wśród mieszkańców gminy można zidentyfikować grupę dorosłych, którzy są zwolennikami rygorystycznego wychowywania dzieci. Potwierdza to fakt, że **26% badanych uważa, iż dziecko powinno bać się rodziców**, bo wtedy łatwiej jest uzyskać posłuszeństwo i szacunek. Przeciwnych takiej postawie jest 74% respondentów, którzy twierdzą, że dziecku w okresie dorastania nie powinien towarzyszyć lęk przed rodzicami. Większość dorosłych (96%) jest przeciwna stwierdzeniu, że surowe

¹⁷ M. Wszędziórny, A. Majchrowska, Alkohol, papierosy, narkotyki oraz przemoc domowa w życiu uczniów z lubelskich szkół, W: Z. Kawczyńska-Butrym (red.) Uzależnienia w doświadczeniach lubelskiej młodzieży – diagnoza zjawiska, Wyd. Liberduo, Lublin 2009, s. 59

¹⁸ Komunikat z badań CBOS: Przemoc i konflikty w domu, Warszawa, marzec 2009.

¹⁹ Komunikat z badań CBOS: Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci, Warszawa, lipiec 2008.

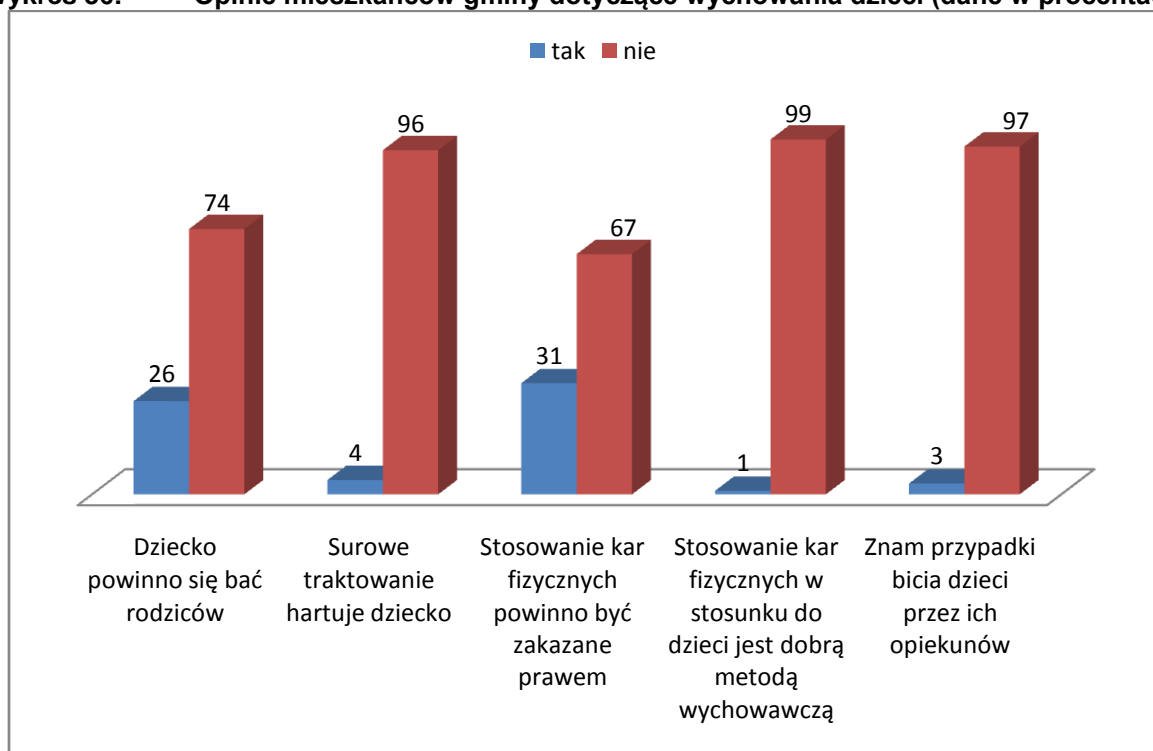
²⁰ Komunikat z badań CBOS: Przemoc i konflikty w domu, Warszawa, marzec 2009.

²¹ Komunikat z badań CBOS: Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci, Warszawa, lipiec 2008.

traktowanie dziecka – hartuje go, dając większe szanse na sukces wychowawczy, a dziecku pomoże lepiej sobie radzić w przyszłości, ale część mieszkańców gminy (4%) konsekwentnie dowodzi, iż surowe traktowanie dziecka zwiększa sukces wychowawczy.

Mieszkańcy gminy nie są zwolennikami regulacji prawnych w tym zakresie. Za wprowadzeniem (już obowiązującego) ustawowego zakazu bicia dzieci opowiada się 31%, pozostałe 67% jest przeciwnych tego typu prawnej regulacji. W tym przypadku mieszkańcy gminy są bardziej rygorystyczni wobec dzieci niż populacja ogólnopolska, bowiem w badaniach CBOS za taką regulacją opowiedziało się 41%, przeciwko zaś – 51%.²²

Wykres 36: Opinie mieszkańców gminy dotyczące wychowania dzieci (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Niemal wszyscy badani mieszkańcy gminy (99%) nie pochwalają jednak stosowania kar cielesnych w procesie wychowywania dzieci. Choć 1% z nich nadal uważa, że stosowanie kar fizycznych jest dobrą metodą wychowawczą. Trzeba przy tym zaznaczyć, że jedynie niewielka część badanych (3%) wskazuje, iż zna w swoim środowisku przypadki bicia dzieci przez swoich opiekunów.

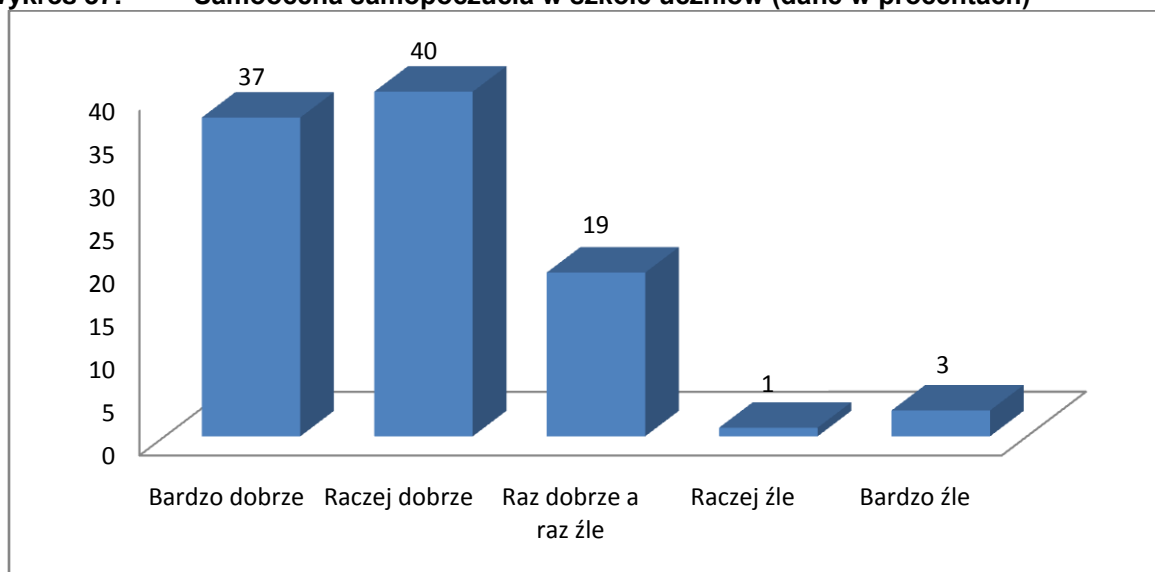
²² Tamże.

Przemoc w doświadczeniach młodzieży

Analiza klimatu, w jakim funkcjonuje młodzież szkolna w swoim środowisku pokazuje, że większość dzieci czuje się w szkole dobrze. 40% uczniów dobrze ocenia swoje samopoczucie w szkole, a 37% - bardzo dobrze. Istnieje jednak grupa uczniów, którzy nie zawsze dobrze czują się w szkole, do której uczęszczają. 19% uczniów gminnych szkół przyznaje, że w szkole czuje się raz dobrze, a raz gorzej. Źle lub bardzo źle czuje się w środowisku szkolnym 4% uczniów gminnych szkół.

Strona | 42

Wykres 37: Samoocena samopoczucia w szkole uczniów (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Pomimo dobrego samopoczucia w szkole części uczniów, części zdarza się chodzić na wagary. W ostatnim miesiącu było na nich 4% uczniów. Rzadko jednak uczniowie opuszczają szkołę ze strachu (3%). Wagary, na które udawali się młodzi ludzie najczęściej były bez konkretnego powodu (25%), za namową kolegów (5%) lub za przyzwoleniem rodziców (6%). Pozostali uczniowie wskazali na inne, niewymienione w badaniu, powody wagarowania.

Sami uczniowie dobrze też oceniają swoje zachowanie na lekcjach i na przerwach w szkole. W zasadzie nieliczni tylko przyznają, że jest ono złe (1%). Pozostali deklarują, że ich zachowanie w szkole jest bardzo dobre (41%) lub dobre (46%). Przeciętne noty wystawiło sobie 11% uczniów.

W stałym, comiesięcznym kontakcie z pedagogiem szkolnym znajduje się 18% uczniów, a kolejne 23% - raz w tygodniu lub częściej. Raz na kilka miesięcy kontaktuje się z pedagogiem 12%, raz w semestrze – 18%. Pozostali (27%) nigdy nie mieli kontaktu z pedagogiem w szkole do której uczęszczają. Oznacza to, że spora część uczniów nigdy nie korzysta z pomocy profesjonalisty w rozwiązywaniu swoich problemów szkolnych i życiowych.

Jak deklarują uczniowie – ich rodzice kontaktują się ze szkołą dosyć regularnie. Na częsty, kilkukrotny w semestrze, kontakt rodziców wskazuje 39% uczniów, a bardzo częsty (raz w miesiącu) kontakt deklaruje – 25%. Kilka razy w roku, kontaktują się ze szkołą rodzice 21% uczniów. Rzadko -

raz w roku, kontaktują się ze szkołą rodzice 5% badanych uczniów. 11% uczniów przyznaje, że rodzice w ogóle nie utrzymują kontaktu ze szkołą.

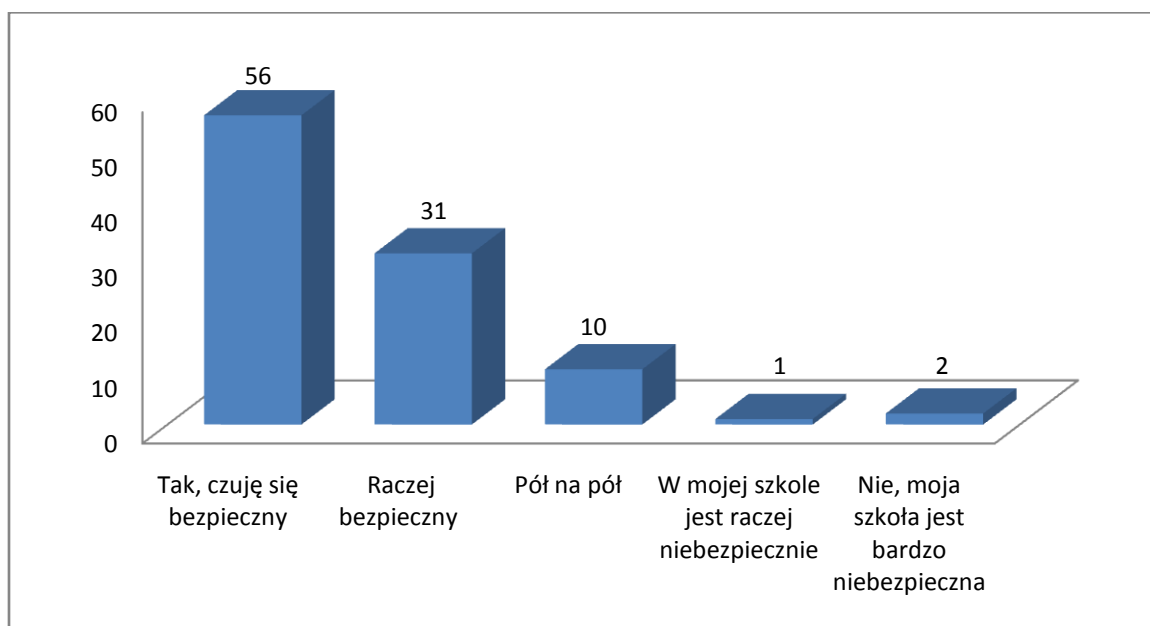
Warto wspomnieć, iż badana młodzież w zdecydowanej większości ocenia dobrze swoje relacje z rodzicami – w sumie 92% uczniów ocenia je pozytywnie (w tym 68% jako bardzo dobre). 6% stwierdza, że są one różne: raz dobre, a raz złe. Pojedynczy uczniowie ocenili swoje relacje z rodzicami jako bardzo złe (2%).

Uczniowie zamieszkują najczęściej z obojgiem rodziców (82%), część z jednym z rodziców (10%) i z dziadkami (1%). Swoją sytuację materialną oceniają w większości jako dobrą (80%), choć 20% uczniów przyznaje, że pieniędzy wystarcza jedynie na rzeczy niezbędne. W domu 1% badanych uczniów, pieniędzy brakuje nawet na rzeczy niezbędne.

98% uczniów czuje się w swoim domu bezpiecznie, jednak dla 2% uczniów powrót do domu jest powodem do niepokoju. Zdaniem 65% uczniów, bez względu na okoliczności, rodzice nie mają prawa uderzyć swojego dziecka. W ocenie 15% mogą to zrobić, jeśli są ku temu powody. Pozostałe 20% uczniów nie wiedziało jak odpowiedzieć na pytanie o prawo rodzica do uderzenia swojego dziecka.

Wysokie są również noty uczniów w stosunku do poziomu bezpieczeństwa w szkole. Zdecydowana większość badanych uczniów deklaruje, iż w szkole czuje się bezpiecznie.

Wykres 38: Czy czujesz się w szkole bezpieczny? (dane w procentach)

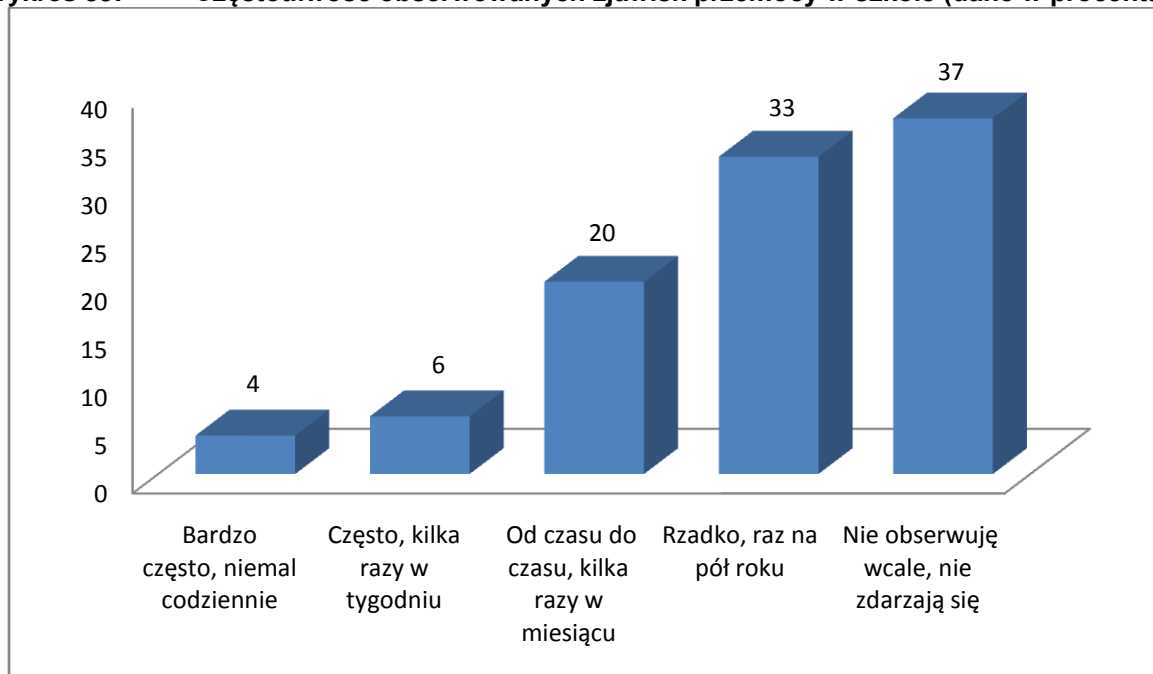

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Jak wynika z analizy danych, 87% młodzieży szkolnej ma zapewnione w szkole poczucie bezpieczeństwa. Trzeba jednak zauważyć, że jest grupa uczniów, którzy nie zawsze czują się bezpiecznie w środowisku szkolnym (10% pół na pół ocenia swoje poczucie bezpieczeństwa), choć tacy, którzy oceniają ją jako niebezpieczne środowisko są raczej nieliczni (w sumie 3%).

Pomimo, że uczniowie wysoko oceniają swoje poczucie bezpieczeństwa w szkole, to jednak zdarza im się obserwować w szkole zjawiska przemocy rówieśniczej. W badanych gminnych szkołach takie sytuacje zdarzają się wcale nie tak rzadko.

Wykres 39: Częstość obserwowanych zjawisk przemocy w szkole (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

20 % młodych ludzi przyznaje, iż jest świadkiem przemocy wobec innych uczniów kilka razy w miesiącu. 33% twierdzi, że ma to miejsce nieco rzadziej - raz na pół roku. Nigdy nie miało z nimi do czynienia i nie było świadkiem przemocy w szkole – 37% badanych uczniów. Ale trzeba jednak zwrócić uwagę na fakt, że 6% przyznaje, że jest świadkiem przemocy w szkole kilka razy w tygodniu a 4% - prawie codziennie.

Z przejawami przemocy poza szkoła spotkało się 26% uczniów. 10% uczniów przyznaje, że czynnie uczestniczyło w akcie przemocy.

Osobiście doświadczyło przemocy 14% uczniów, a 15% przyznaje, że są w szkole osoby, których się boją.

Interesująca wydaje się odpowiedź na pytanie, kogo przede wszystkim uczniowie powiadomią jeśli będą świadkiem lub ofiarą przemocy. Otóż okazuje się, iż najczęściej młodzi ludzie wymieniają osoby będące pracownikami szkoły, czyli znajdujące się najbliżej ewentualnego zdarzenia: wychowawcę, dyrektora szkoły, pedagoga lub psychologa (67%), w dalszej kolejności rodziców (20%) i kolegów (7%).

Wyniki badań wskazują na to, że w sytuacji zagrożenia przemocą część uczniów szukałoby wsparcia wśród swoich rówieśników, tym bardziej zatem warto wspierać ich

umiejętności rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie z przemocą doświadczaną i rozwijać wrażliwość na przemoc obserwowaną.

W badanej gminie bardzo ważne będzie także rozpowszechnianie wśród młodzieży informacji na temat instytucji wspierających osoby z problemem alkoholowym, narkotykowym lub przemocą w rodzinie, ponieważ 32% uczniów przyznaje, że nie wiedziałoby gdzie takiej pomocy szukać. 44% uczniów, pomimo nieznamości nazw instytucji, wiedziałoby gdzie takiego wsparcia szukać, a 24% zna nawet dokładnie lokalizację takich miejsc.

Młodzież a inne zagrożenia

Komputer i Internet w życiu młodzieży

Współczesny postęp cywilizacyjny powoduje, iż tzw. „nowe media”, zaczynają być w powszechnym użyciu. Coraz częściej uczestnictwo w różnych systemach społecznych (np. edukacyjnych) wymaga od ludzi, również młodych korzystania z nowych technologii informatycznych.

Badania, przeprowadzone w Europie, pokazują, że 81% młodych ludzi używa Internetu w domu, z czego 38% korzysta z Internetu każdego dnia. Najczęściej komunikują się z przyjaciółmi (przez komunikatory), odwiedzają strony internetowe, słuchają muzyki, grają w gry i ściągają potrzebne materiały. Badania pokazują, że bardzo popularne jest również używanie wyszukiwarek internetowych²³.

W Polsce natomiast z Internetu korzysta 96% uczniów. Tylko niecałe 3% nigdy się nim nie posługiwało. Większość ankietowanych korzysta z Internetu dłużej niż rok (26% – od roku do trzech, 21% – od 4 lat i więcej, natomiast 25% nie pamięta jak długo), a tylko 15% ma dostęp do Internetu krócej niż rok. Nie wszyscy jednak posiadają Internet w domu. Ciągłe więcej niż ¼ polskich uczniów (27%) nie ma dostępu do Internetu w domu²⁴.

W badaniach CBOS z 2004 roku, na korzystanie z Internetu przez dzieci w wieku szkolnym wskazywało 58% pytanym Polaków, z czego co trzeci (33%) wskazywał na codzienne korzystanie²⁵. W 2010 roku – już 96% uczniów deklaruje korzystanie z Internetu. To może wskazywać, jak ważnym medium stał się Internet w życiu współczesnego, również młodego człowieka. Młodzi ludzie wykorzystują Internet zarówno do nauki jak i do zabawy (twierdzi tak 52% młodych ludzi). Są jednak i tacy, którzy używają go głównie do nauki (28%) jak i wyłącznie dla rozrywki (16%)²⁶.

Młodzi ludzie z gminy Godów w zdecydowanej większości posiadają i wykorzystują komputer w codziennym życiu. Spośród badanych uczniów, 92% posiada swój własny komputer.

²³ J. Wenglorz, Wykorzystanie nowych mediów przez młodzież w Polsce, Wyd. Nowa Era, Warszawa 2006, s. 13

²⁴ Tamże, s. 22

²⁵ CBOS, Młodzież i Internet: korzystanie i zagrożenia, Warszawa 2004.

²⁶ J. Wenglorz, Wykorzystanie nowych mediów przez młodzież w Polsce, op.cit., s. 22

Jak wynika z deklaracji uczniów, najczęściej wykorzystują swój komputer dla rozrywki dostępnej w Internecie. Największa grupa uczniów korzystając z komputera najwięcej czasu poświęca na korzystanie z portali społecznościowych, uczestnictwo w różnego rodzaju forach oraz przeglądanie stron internetowych. Spore grono wykorzystuje swój komputer przede wszystkim do grania. Część badanych uczniów miejskich szkół przyznaje, że swój komputer wykorzystuje w celach nierozrywkowych, tj. pracując lub ucząc się z jego wykorzystaniem.

Młodzież a hazard

Od pewnego czasu w Polsce trwają gorące dyskusje związane z hazardem i jego regulacją prawną. W życie weszła nowa ustawa przewidująca stopniową likwidację hazardu poza kasynami na automatach o niskich wygranych, tzw. jednorękich bandytach, zakaz videoloterii, znaczny wzrost podatków od hazardu i ograniczenia w reklamowaniu hazardu i firm hazardowych. Wśród gier „na pieniądze” w Polsce zdecydowanie najbardziej popularne, a zarazem społecznie akceptowane (bo najłatwiej się do nich przyznać), są gry Totalizatora Sportowego. Z badań CBOS wynika, że częściej niż co drugi Polak (56%) deklaruje, że w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy co najmniej raz zagrał w którąś z gier lub loterię firmowaną przez tę instytucję. Co dwudziestego Polaka (5%) można określić jako namiętnego gracza (najpewniej w Lotto – najpopularniejszą grę Totalizatora), ponieważ – według własnych deklaracji – grał w którąś z gier przynajmniej kilkadziesiąt razy, czyli – więcej niż kilka razy w miesiącu. Ponad jedna czwarta Polaków (28%) to tzw. gracze kumulacyjni, którzy grają niesystematycznie, jedynie w przypadku większej kumulacji. Inne formy hazardu są w Polsce znacznie mniej popularne: płatne sms-y - 16%, gry lub loterie organizowane przez Państwowy Monopol Loteryjny lub inne firmy – 6%, gra na automatach do gry o małej wygranej (do 45 złotych) – 5%, zakłady bukmacherskie – 3%, prywatne gry, np. w pokera na pieniądze – 2%, gra w salonie gier, np. w bingo, w kasynie (np. ruletka), gra na pieniądze w Internecie (po 1%).

Polak „hazardzista” to przede wszystkim to młody mężczyzna (8% wobec 3% kobiet), w wieku od 18 do 24 lat (w tej grupie aż 17% twierdzi, że w ostatnim roku grało w tego rodzaju gry), najczęściej uczący się lub pozostający bez pracy (po 13% wśród uczniów i studentów oraz osób bezrobotnych). Z jednorękami bandytami częściej niż inni „zadają się” także pracownicy usług (11%), średni personel i technicy oraz osoby prowadzące działalność na własny rachunek (po 10%). O rozpowszechnieniu tego rodzaju automatów na terenie całego kraju świadczy fakt, że w zasadzie równie często grają na nich mieszkańcy miast różnej wielkości²⁷.

Młodych ludzi z gminy Godów zapytano, czy identyfikują w swoim środowisku lokalnym takie punkty/miejsca, gdzie można „uprawiać” gry hazardowe. Jak wynika z ich deklaracji, 8% uczniów ma świadomość, że są one w okolicy. Może to wskazywać na to, że młodzi ludzie są zainteresowani takimi obiektami i zwracają uwagę na obecność tego typu miejsc jak punkty bukmacherskie czy punkty z grami hazardowymi w swoim otoczeniu. Spójne z tymi wypowiedziami uczniów są ich stwierdzenia

²⁷ Komunikat CBOS, Polacy o hazardzie, Warszawa 2009

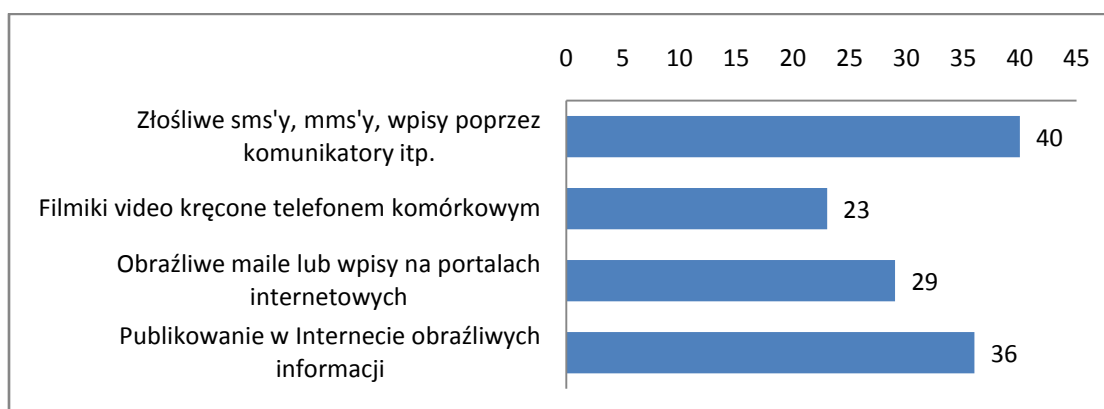
dotyczące znajomości rówieśników korzystających z tych obiektów. 12% deklaruje, że zna przynajmniej kilka osób niepełnoletnich, które korzystają z tego typu punktów.

Wypowiedzi uczniów wymagają pogłębionej analizy w tym zakresie, zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, iż jak pokazują badania CBOS, hazard stanowi całkiem realne zagrożenie dla młodzieży. Okazuje się bowiem, iż młodzi ludzie – podobnie jak dorośli wydają немало pieniędzy na różne formy hazardu. Najpopularniejsze jest – tak jak w populacji dorosłych - lotto i konkursy sms-owe - prawie jedna trzecia młodzieży w ciągu ostatnich 12 miesięcy grała w którąś z tych gier. Na kolejnym miejscu są automaty - grał na nich co czwarty młody człowiek. Częściej grają chłopcy niż dziewczęta, jedynym wyjątkiem są gry i loterie sms-owe. Najczęściej grają dzieci pozbawione kontroli rodzicielskiej, których rodzice ostatni rok spędzili w pracy za granicą (oboje rodzice lub ojciec, obecność matki nie ma tu takiego znaczenia). Dobrzy uczniowie najczęściej grają w domu np. przez Internet, słabsi natomiast częściej przy automatach. Średnie wydatki roczne wydatki młodzieży na gry hazardowe to o. 150 zł., przy czym 37 proc. grającej młodzieży zdarzyło się w ciągu ostatniego roku wydać na grę więcej pieniędzy niż zaplanowało, co może być symptomem uzależnienia.²⁸

Młodzież a cyberprzemoc

Poza tradycyjną przemocą rówieśniczą, można zaobserwować ciągły wzrost tzw. cyberprzemocy, zjawiska odnoszącego się do krzywdzenia innych za pośrednictwem urządzeń elektronicznych. Przeprowadzone badania wskazują na to, że jest to nasilający się problem również w gminie Godów. Prawie wszyscy uczniowie gminy posiadają swój komputer, tak szeroka dostępność nowych technologii zwiększa ryzyko kontaktu również z cyberprzemocą.

Wykres 40: Czy znasz przypadki stosowania którejs z podanych niżej form przemocy? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

²⁸ CBOS, Młodzież 2010, Warszawa 2011, zob. też M. Piątkowska, Młodzież pali, pije i gra, Gazeta Wyborcza, http://wyborcza.pl/1,76842,9377350,Mlodziez_pali_pije_i_gra.html

Najczęściej doświadczaną przez uczniów formą cyberprzemocy jest wysyłanie złośliwych wiadomości za pośrednictwem telefonu komórkowego lub Internetu i publikowanie w Internecie obraźliwych informacji. Nieco rzadziej spotykane są również obraźliwe maile lub wpisy na portalach internetowych. Jedną z najboleśniejszych form cyberprzemocy jest nagrywanie telefonem komórkowym filmów wideo bez zgody osoby filmowanej. Z taką sytuacją spotkało się 23% uczniów.

Spośród uczniów gminy 19% był nie tylko świadkiem ale i ofiarą cyberprzemocy.

Warto mieć przy tym na uwadze to, że zjawiska charakterystyczne dla cyberprzemocy nierzadko mają miejsce na portalach społecznościowych, bardzo obecnie wśród uczniów popularnych. Mimo tego, że większość tego typu portali posiada opcje umożliwiające ochronę danych osobowych i prywatnych informacji, często nie są one uczniom znane.

Profilaktyka współczesnych zagrożeń dotyczących korzystania z mediów powinna obejmować zarówno zagadnienia związane z kontrolą czasu spędzanego przy komputerze, jak i radzenia sobie z często zaskakującymi a czasem raniącymi lub niebezpiecznymi, zachowaniami znanych i nieznanymi osobami spotkanymi w sieci. Są to zagadnienia wymagające od osób realizujących profilaktykę szerokich horyzontów i otwarcia na nieustannie zmieniające się nowe technologie.

W pracy profilaktycznej warto poruszyć także zagadnienia związane z ryzykownym hazardem. Tak duża popularność gier hazardowych wśród młodzieży to niepokojący wynik, zwłaszcza gdy weźmiemy pod uwagę rozwijającą się dopiero u nich umiejętność krytycznego myślenia i dużą podatność młodych na pokusy związane z hazardem.

Podsumowanie

Diagnoza i profilaktyka zagrożeń społecznych

Analiza lokalnych zagrożeń w gminie Godów pozwala stwierdzić, iż najbardziej palącymi problemami w gminie - według jej mieszkańców – są bezrobocie, alkoholizm i zubożenie, które pociągają za sobą szereg innych problemów społecznych.

Analiza wyników badań ankietowych przeprowadzonych wśród badanych dorosłych mieszkańców gminy dotyczących spożywania alkoholu wskazuje, że alkohol jest obecny w ich życiu i to dość często. Werbalizowana przez mieszkańców percepcja problemów alkoholowych pozwala stwierdzić, że jest to spory problem środowiska lokalnego, traktowany przez większość mieszkańców jako poważny. Badani dostrzegają nie zawsze właściwe wzorce zachowań związanych z alkoholem środowisku lokalnym, a część z nich czuje się zagrożona w swoim bezpieczeństwie ze strony osób pijących alkohol.

Trudno jednoznacznie ocenić deklaracje dorosłych mieszkańców gminy dotyczące kontaktu z narkotykami. Na skali znaczących problemów w gminie narkomania zajmowała stosunkowo niską pozycję. Jednak wielu, spośród badanych dorosłych mieszkańców gminy, zna osoby używające narkotyki oraz ma źródła dostępu do narkotyków.

Aspektem wymagającym zainteresowania jest fakt potencjalnych „nieszczelnych granic” sprzedaży alkoholu nieletnim. Młodzi ludzie, uczniowie szkół w gminie przyznają, iż kupienie alkoholu czy papierosów nie stanowi dla nich dużego problemu. Tymczasem, w myśl ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, sprzedaż alkoholu w wypadkach kiedy jest to zabronione, a więc między innymi osobom nieletnim, może skutkować dla sprzedawcy i osoby nadzorującej jego pracę karą grzywny, cofnięciem dla przedsiębiorcy zezwolenia na sprzedaż alkoholu, przypadkiem posiadanego alkoholu a także zakazem prowadzenia działalności gospodarczej polegającej na sprzedaży lub podawaniu napojów alkoholowych (art. 43 ustawy).

W obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w gminie należy zwrócić uwagę na środowisko szkolne. Niemalże odsetek badanej młodzieży szkolnej deklaruje osobiste spożywanie alkoholu i palenie papierosów, a ich deklaracje dotyczące znajomości palących i pijących rówieśników również zdają się wskazywać, iż nie są to zjawiska marginalne w środowisku szkolnym gminy. Niezbędna więc wydaje się kontynuacja działań profilaktycznych ukierunkowanych na dzieci i młodzież gminnych szkół.

Również problem przemocy rówieśniczej w szkole wymaga dalszej realizacji działań profilaktycznych. Wprawdzie uczniowie wysoko oceniają swoje bezpieczeństwo w szkole, ale z aktami przemocy rówieśniczej spotykają się dosyć często. Ważne, by rozwijać u uczniów inne, niż z użyciem przemocy, sposoby radzenia sobie w sytuacjach konfliktu.

Należy więc kontynuować projekty skupiające się na profilaktyce problemów alkoholowych i przemocy, ukierunkowane na dzieci i młodzież w gminie, cenne jest także szerokie włączenie w ich realizację rodziców uczniów. Koniecznością jest kształtowanie kompetencji młodych ludzi w zakresie właściwych postaw wobec alkoholu, papierosów i narkotyków, a także kompetencji psychologicznych i osobowościowych, bowiem w badanej gminie młodzi ludzie próbują tych substancji zarówno z własnej inicjatywy, jak i ulegają presji znajomych. Gmina podejmuje już szereg działań profilaktycznych w środowisku szkolnym, wydaje się, że warto ich ofertę nadal poszerzać, ukierunkowując ją przede wszystkim na alkohol oraz palenie papierosów i kierując do młodszych klas młodzieży szkolnej. Niezbędnym działaniem jest egzekwowanie przestrzegania przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, oraz wszystkich przepisów normujących właściwe postawy i pożądane zachowania społeczne.

Konsekwentna realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych może przyczynić się do poprawy parametrów zachowań wobec alkoholu, papierosów i narkotyków zarówno dorosłych jak i nieletnich mieszkańców gminy.

Strategiczne kierunki realizacji programu gminnego w przyszłych latach

Na podstawie dokonanej diagnozy stwierdzić można, iż w gminie niezbędne będzie podjęcie następujących działań:

- 1) Realizacja działań w zakresie profilaktyki szkolnej w oparciu o programy wykorzystujące aktywność własną uczniów i programy profilaktyczne.
 - Realizacja programów dotyczących zagadnień podnoszących świadomość w zakresie zdrowotnych, psychologicznych i społecznych konsekwencji nadużywania alkoholu. Wysoki poziom wiedzy jest bowiem niezbędny do podejmowania odpowiedzialnych decyzji dotyczących picia i palenia – a jak deklarują uczniowie w gminie – inicjacja nikotynowa i alkoholowa często następuje z inicjatywy samych młodych ludzi.
 - Realizacja programów profilaktycznych kształtujących kompetencje osobowościowe młodych ludzi oraz ich zdolności interpersonalne niezbędne dla satysfakcjonującego funkcjonowania wśród rówieśników bez pomocy alkoholu, papierosów i narkotyków.
 - Realizacja projektów profilaktycznych dotyczących zagadnienia przemocy rówieśniczej a także nowych form przemocy za pośrednictwem urządzeń elektronicznych. Zwrócenie szczególnej uwagi na kwestie związane z ochroną przed doświadczaną cyberprzemocą.
 - Zwrócenie uwagi na problemach profilaktyki alkoholowej i nikotynowej, bowiem to one stanowią największy problem wśród młodzieży szkolnej gminy.
 - Ułatwienie dostępności programów edukacyjnych dla osób dorosłych dotyczących problemów związanych z używaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, przeciwdziałających przemocy, promujących zdrowy tryb życia m.in. poprzez preferowanie programów profilaktycznych w szkołach obejmujących oprócz młodzieży także

rodziców/prawnych opiekunów. Jak bowiem wynika z badań – zachowania ryzykowne młodzi ludzie podejmują najczęściej poza terenem szkoły i możliwością jej wpływu – stąd ogromna rola rodziców, ich wiedzy oraz umiejętności współpracy z dzieckiem w zakresie kształtowania właściwych zachowań.

- Realizacja profilaktycznych działań alternatywnych, wskazujących na możliwość atrakcyjnego spędzania wolnego czasu oraz promowania prozdrowotnego stylu życia.
- 2) Wspieranie tworzenia grup samopomocowych.
 - 3) Kontrola sprzedaży alkoholu oraz papierosów na terenie gminy.
 - 4) Realizacja szkoleń dla sprzedawców.
 - 5) Wykorzystanie lokalnych zasobów dla tworzenia koalicji na rzecz ograniczania problemów alkoholowych w gminie.
 - 6) Wspieranie tworzenia punktów konsultacyjnych.
 - 7) Aktywne działania w obszarze procedury Niebieskiej Karty oraz koordynacja lokalnych instytucji w tym zakresie.

Bibliografia:

Spis publikacji:

1. Adamek M., Substancje psychoaktywne. Świadomość zagrożeń. Wyd. Akademii Medycznej, Poznań 2000.
2. Augustynek A., Uzależnienie od Internetu wśród studentów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, w: L.H. Haber (red) Społeczeństwo informacyjne – wizja czy rzeczywistość, Uczelniane Wydawnictwa Naukowo-Dydaktyczne, Kraków 2004, s.476.
3. Gniazdowski, Zachowania a zdrowie. Podstawowe zależności. [w:] Zachowania zdrowotne. Zagadnienia teoretyczne, próba charakterystyki zachowań zdrowotnych społeczeństwa polskiego. Gniazdowski A. (red.) IMP, Łódź 1990.
4. Komunikat z badań CBOS, Młodzież 2010, Warszawa 2011.
5. Komunikat z badań CBOS, Młodzież i Internet: korzystanie i zagrożenia, Warszawa 2004.
6. Komunikat CBOS, Polacy o hazardzie, Warszawa 2009.
7. Komunikat z badań CBOS, Postawy wobec palenia papierosów, Warszawa 2008.
8. Komunikat z badań CBOS, Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych, Warszawa 2007.
9. Komunikat z badań CBOS: Przemoc i konflikty w domu, Warszawa , marzec 2009.
10. Komunikat z badań CBOS: Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci, Warszawa, lipiec 2008.
11. Kowalewski, Kultura zdrowotna studentów. Diagnoza i perspektywy, Wyd. Naukowe AP, Kraków 2006.
12. Kwiatkowski P. Propozycja nowego narzędzia do badania postawy młodzieży wobec eksperymentowania z narkotykami, W: Deptuła M. (red.) Diagnostyka, profilaktyka, socjoterapia w teorii i praktyce pedagogicznej. Wyd. UKW, Bydgoszcz 2005.
13. Majchrowska, R. Bogusz, Addictions among students – demand for prevention, W: Jackowska I., Iskra M., Borzęcki A., Sztanke K. (red) Higieniczno-środowiskowe uwarunkowania zdrowia, Katedra i Zakład Higieny UM, Lublin 2008.
14. Majchrowska, R. Bogusz, Stosowanie substancji psychoaktywnych przez studentów farmacji, W: Domżał-Drzewicka R., Ścibior A., Kaźmierak H. (red) Uzależnienia a rodzina. Wybrane zagadnienia, Wyd. Makmed, Lublin 2008.
15. Moskalewicz J, Świątkiewicz G. Nadużywanie substancji psychoaktywnych na tle innych problemów społecznych w Polsce, W: Piątkowski W., Brodniak W. (red). Zdrowie i choroba. Perspektywa socjologiczna. Wyd. WSSG, Tyczyn 2005, s. 204
16. Piątkowska M., Młodzież pali, pije i gra, Gazeta Wyborcza, http://wyborcza.pl/1,76842,9377350,Mlodziez_pali__pije_i_gra.html
17. Stan zdrowia ludności w 2004, GUS, Warszawa 2006.
18. Wenglorz J., Wykorzystanie nowych mediów przez młodzież w Polsce, Wyd. Nowa Era, Warszawa 2006, s. 13
19. Węgrzecka-Gilul J. ABC narkotyków. Remedium 2004, 7, s. 8-9

20. Wszędźrówny M., Majchrowska A., Alkohol, papierosy, narkotyki oraz przemoc domowa w życiu uczniów z lubelskich szkół, W: Z. Kawczyńska-Butrym (red.) Uzależnienia w doświadczeniach lubelskiej młodzieży – diagnoza zjawiska, Wyd. Liberduo, Lublin 2009, s. 59

Źródła internetowe:

21. www.bazy.ngo.pl
22. www.parpa.pl
23. www.stat.gov.pl